

Бела Хамваш
Magia sutra

Издавач
ИП Београд, 23000 Зрењанин
Царице Милице 4, тел/факс: 023/65-911

За издавача
Милан Бјелогрић - Бели

Уредник
Слободан Мандић

Лектор и коректор
С. Мандић

Ликовно-графички консултант
Флора Виорел

Слој и њрелом
WIZARD design Зрењанин

Штампа
Чигоја штампа
Београд, Студентски трг 15

Тираж
1000 примерака

Зрењанин, 1995.

БЕЛА ХАМВАШ

MAGIA SUTRA

Превео с мађарског
САВА БАБИЋ

ИП Београд
Зрењанин
1995

НАСЛОВ ОРИГИНАЛА

HAMVAS BÉLA

Mágia szutra
Szombathely, 1994.

SUMMA

Важно је, не објављивање учења, него преобликовање судбине * Не деловати методом из позадине, него метод свима тутнути у руке * Циљ је свесно очишћен животни поредак * Темељ је светиња живота * Засновати бивство * Егзистенција је стално и у пуној целовитости дозрела у сваком човеку * Стварност треба признати у њеној целовитости * Треба овладати целокупним могућностима * Егзистенција – сазнање – остварење * Универзални човек * Исходиште * Стално присуство целине * Последица је парцијална објективација * Тако је схватљива слобода * Кварност проширује се на сва три круга * Грех духа, лудило душе, болест тела, али је све троје једно, примера за то има на стотине * Све границе су неважеће, јер је једини морал слобода * Бемеова је заслуга била стварање реда у универзуму * Отпочети треба у средини * Душа и њена визија * Значи: не живот, него спасење * Животни план није готов, имагинација га ствара * Пажња! Не бркати са сном, ни с фантазијом, јер је творачка делатност * То је магијски акт * Место искупљења * Магијска реч је објављење * Која влада дубинама * Зашто треба прихватити због Софије која је огледало и у којој је све видљиво * И због турбе у којој је све поремећено * После тога следи примена животне маште * Пре свега будност * Поистовећење и бркање * Занос и обезнањеност * Да ли је првобитно празна имагинација или није? И ако није, праслику ко је у њу сместио? * Нормалан човек уз помоћ основног стања излази на пут * Ко се одвоји од основног стања, постаје чудовиште * Такав је дар, који јесте сурла, поготово геније * Паразити * Вера у њих * Почива на погрешном тумачењу њихових

својстава * Мера: ко је у служби какве власти *
 Познавање људи у данашњем облику је демоно-
 логија чија је основа бркање * Последица је
 опредмећивање * У овој ситуацији реч се не може
 реализовати * Сазнавање целине стварности
 може се збити само по цену истеривања демона *
 Важно је оно што свако с подједнаком шансом
 постиже * Праслика нормалног човека дата је у
 објављењу * Просветли се у оној мери у којој се
 мери оствари * Извор невоље јесте бесрамна глад
 за животом, чије је скривено лице жудња за смрћу
 * Најпре сместити, затим чекати, али не беспо-
 слено, и препоручљива је нека вежба * Мотрити
 на кризну тачку * Постоје три степена * Приме-
 нити пробно време * Технику свако сам ствара *
 Пажња! Лажни облици * Не само човек * Важно
 је монументално ослобођење целокупности свој-
 става, јер је претходница и последица:

Слобода.

На зачелу почела се збио покушај духовних
 сила да се осамостале и да саме собом овладају
 неограничено. Оне су хтеле да остваре такав
 аутократски и егоцентрични животни поредак
 који искључује свакога другог. Овај покушај
 проживљавања егзистенције саме по себи назива
 се сатанско крвопролиће. Показало се да је овај
 пут непроходан. Испоставило се да је живот тако
 организован да онај ко хоће да га задржи, губи га.
 Последица сатанског фијаска јесте да није пре-
 поручљиво да ја затварам свој живот, него да га
 отворим. Дакле, постављање питања да ли је
 живот приватно власништво, или није – бесмис-
 лено је. Чим положим руку на било који моменат
 свога живота, он се сместа преокрене и потоне,
 али на тај начин што оно ништа, у којем нестаје
 без трага, узвраћа ударац и заузима место жуђе-
 ног поседа. Због тога ако би живот могао да по-
 стане приватно власништво, значило би да је
 живот, истина, затворен, али потпуно празан.

Још ништа не треба да учиним како бих било
 шта захтевао од другог човека. Својим пуким по-
 стојањем већ постављам цео низ захтева, а и сво-
 јим пуким постојањем и други мени постављају
 захтеве. Реч је чињеница незатворености, одно-
 сно могућности дотицања и дотакнутости живота.
 Неопходно ми је да обезбедим право другом
 човеку на мој живот. Знак за то је: ословљивост.

Мој живот је такво власништво које у целини
 никада не могу поседовати, односно он никада не
 може бити потпуно мој. Ја нисам свој. И што се
 више трудим да поседујем самог себе, све мање
 сам свој. Приватно власништво (по Лајошу
 Сабоу) јесте оно што ми могу одузети. Да ли ми
 могу одузети живот? Да. Шта је оно што ми не
 могу одузети? Спасење.

Склоп људског живота је такав да за оно што
 узем у власништво морам и да одговарам. Већ и
 из саме ове чињенице види се да залуд било шта
 узимам у посед, то не може бити моје, јер дугујем
 обрачун. Према томе да ли ћу исправно или лажно
 извршити обрачун, ја сам судеоник у добру и у злу.

У доба стварања човек није знао ова питања. Није ни био одговоран. Живот му је био отворен, ништа није имао што би му могло бити одузето, једино спас, али њега је сам проиграо. Пао је на избору одржавања живота и оданости животу. Хтео је да га задржи, зато га је изгубио. Од тада мора за све што задржи да изврши оправдавање и обрачун.

Тако каже објављење, и свако то зна. Изгледа да са знањем нема проблема. Тешкоћа је управо у томе: веома добро знам да се себе морам одрећи у сопственом интересу, али немам појма како да то и учиним. Како да се отворим, и како да се другом ставим на располагање. Ако желим да задобијем целину, јер као и сви други и ја то желим, и то је у реду, иако могу све да изгубим. Бог од себе себи ништа не задржава, и тајна његове вековечности и свеомогућности управо је ово безмерно одрицање од себе. И сви други примери изван Бога су неважећи.

Човек се налази у процепу, јер зна шта треба и шта би требало да чини, али ни не слутити како би учинио то што зна. А шта треба да уради, рећи ће му објављење. Како треба да учини? Не зна нико. Дата је реч. Тешкоћа је у реализацији.

Наравно, реч и чин нису двоје. Кад би тако било, циљ би се могао одвојити од средстава. Али знамо да подли чин не може оправдати никакав узвишени циљ. Где је чин низак, ни циљ није виши. Егзистенција не пружа прилику за овако пријатне софизме. Значи, где искрсавају тешкоће око реализације речи објављења, ту невољу не треба тражити само у парализи способности реализације. Ту је невоља и у могућности ословљавања објављења. Не може се нешто знати без остатка, а једино баш не располагати способношћу реализације. Ко не уме да реализује реч, заправо и не схвата о чему је реч. Али и обратно. Средство увек обележава ниво на којем се креће циљ чиниоца. А чин означава идеје чиниоца.

Продор се овај пут не збива од речи према чину. Требало би покушати, шта би било ако би

човек пошао од реализације. Овај метод је рећи, чак и сасвим редак. Знамо већ много уобичајених могућности ословљавања објављења. Егзегеза, проповед, коментар, размишљање, расправа. О њиховом деловању не може се рећи ништа подстицајно. Касније ће се испоставити због чега. Сада пробој треба да се збуди од реализације ка речи. Као што Бадер каже, најпре исправно треба учинити. И то без обзира да ли је то спонтано или није. Ако човек учини исправно, почиње и да разуме реч која живи у чину. Почиње да схвата како чин није ништа друго до активитет речи.

1. Важно је не објављење учења, него њреобликовање судбине

Судбински поредак овај пут значи треба овако успоставити: прво је реч, друго је мисао, треће чин. Реч је зато на првом месту, јер, зна се, нема мисли без речи. Али нарочито зато што реч (објављење) постоји још пре него што постојим ја. Реч у сваком случају даје објављење. А о томе шта је то што даје, не може бити сумње. Али ако мисао само прихвати и задржи реч, само је брига и мисао. Да би реч постала чин, треба је остварити (криза, замена). Ту се крије тешкоћа. Знамо шта треба чинити, али не располажемо снагом остварења. Непосредна веза између речи и чина се прекинула и пресеца на пола наш живот. На страни мисли постоје неуспеле идеологије које, чак и кад би хтеле, не могу рачунати на човекове способности реализације. А на страни чина хистеријски чиниоци који значај својих чинова, чак и кад би хтели, не могу да открију.

(Белешка: Док радим, каже апостол Павле, не разумем. Јер не чиним оно што желим, него оно што мрзим...У мени постоји хтење, али не извршење добра. Јер не чиним добро...Ја бедни човек! Шта ће ме ослободити из тела смрти?)

У почетку постоји реч; реч треба да постане чин. Између речи и чина налази се мисао у којој реч треба да се претвори у одлуку. Значи у

почетку постоји реч која се у мисли претвара у одлуку и пробија се у чин. То је “Нека буде” (*Fiat*). Одважност за одлуку посебно треба учити.

А на питање шта чинити ако су речи крупније и мисли бројније да би се могле реализовати, одговор је следећи: привидно одиста има много више мисли него што их се може реализовати, и речи су бројније него што се могу остварити, али овај привид изазива само то што смо ми због провалије између речи и чина (нејака одлука) увек дужни (брига), и што расте број нереализованих речи (мисли). Ово дуговање се може одрадiti. Ако неко своје мисли с намерном одлучношћу редовно реализује, после извесног времена ће се ослободити дуговања. Једно је сигурно: предност не може да прибави, и никада неће остварити више него што је захтев речи. То није могуће већ и због тога јер у исправном животном поретку реч, мисао и чин се не одвајају.

2. Не деловајши методом из позадине, него методом свакоме шућинући у руке

Дејство из позадине је нејако. Свештеник проповеда, затим одлази кући на ручак. То раде и политичар и филозоф и моралиста. Стигне кући, нарочито ако има могућности, остварује своје речи и примењује насиље. Шта то значи? Прво, ко је чуо његову проповед, ништа друго и не може него да такође оде кући и руча. Као да се проповед ни догодила није. И заиста, оно што се збило, сасвим је друго. – Неко је брбљао.

Неопходан је такав метод који ће моћ речи пренети преко кризе мисли и омогућити да се ослажи чин. Да се реч зажари у мисли. Када реч експлодира, то је чин. Само онај у чијем је поседу реч, он ради – каже Бадер.

3. Циљ је свесно очишћен животињи поредак

– Односно циљ није скројен за ниско. Није посебно индивидуални и није посебно заједнички.

Животни поредак се чисти на више начина; обредом, дисциплином, самопрегором, законима, обичајима. Од њих један или више њих каткада успеју, каткада не успеју. Повољно утичу на мишљење, али не досежу тачку кључања одлуке. Једини циљ је реализација речи објављења.

4. Темељ је светиња живота

То је једино о чему се унапред морамо сагласити. Некоме ко људски живот не сматра сакралном светињом, односно ако сматра допустивим лаж, превару, насиље према било ком човеку, немам шта да му кажем. Само ако се сагласимо о светињи живота, можемо даље да разговарамо.

5. Засновајши бивство

Бенгел каже да је засновати више него градити. Реч је о овом заснивању. Не као да не постоји основа. Налази се у објављењу, евентуално и у мисли, али се још није пробила из одлуке, и није се реализовала. Због тога је Црква (коју објављење назива Божијом државом) мисао (брига), али није животни поредак. *Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει*. Црква није у мисли, него је у власти, каже Павле. Засновати, а не градити, јер је засновати више, и увек треба бирати више. Основа је светиња живота. На томе почива свесно очишћен животни поредак.

Питање је шта значи засновати. Од источњачких метода најчистији је тао, а он каже да једино што човек може да учини јесте да самог себе уздигне у потпуно чисту ситуацију. Потпуно чист човек располаже таквом зрачењем снагом да око себе расветљује таму. Ако се владар државе налази у таоу, он зрачи на цело царство. Остварује се мир и благаостање. Али ако усамљени пустињак у својој пећини досегне тао, светлост зрачи на растојању од много хиљада миља. То уче и Будине присталице, а живи Буда (Савршено Будан) зрачи светлошћу чистог бивства. На земљи увек треба

да буде бар један будан сањар, иначе би свет потонуо у ноћ.

Баштина више не казује. Хришћанско човечанство заснивање бивства чини зависним или од религије, или од добрих поступака. Тиме што је религију и добре поступке одвојило једне од других, хришћанство је начинило грешку. Ко мисли да услов јесте заснивање религија, он појачава мисао, наук. Али наук је сам по себи нереализована мисао (брига). А ко заснивање чини зависним од добрих поступака, он одваја активност од мисли.

Тако је постало могуће да настане голем број мисли и речи набреклих до големих размера које никоме није ни на крај памети да реализује, чак их и није могуће реализовати. Од ових набреклих и изнутра празних речи које се не могу реализовати настао је цео језик, и тај језик је кулминирао у тзв. идеализму. Језик идеализма је такав језик чије речи су иступиле из круга могућности реализације, чија би реализација чак значила не заснивање човекове егзистенције, него заснивање човековог непостојања. Зашто? Јер идеализам хоће да задржи идеју без обзира на могућност њене реализације, чак и насупрот природи људског бивства. Као што се испоставило, идеализам је антиживотно мишљење. Морало се то испоставити када се хтелo да се идеје уз помоћ терора – јер су могли само уз његову помоћ – не реализују, него да се нареди њихова обавезна реализација. Па ипак није ишло. У тзв. позитивизму и прагматизму, пак, постао је могућ немисаони и безидејни активни инсект-човек, који је само активан, али ништа више. Овај човек је преко палубе брода избацио мисао, ма и по цену потпуног осиромашења живота.

Обоје су химера. А бивство данашњег човечанства с две стране нагризају ове две химере, с каквим пак резултатом, то видимо.

Тао несумњиво треба задржати. Заснивање бивства не може ни покушати неко ко свој живот бар делимично није разрешио. Машати се зајед-

ничких питања а имати необављене личне проблеме? Прати рубље прљавом водом. Међутим, тао није довољан. Зашто?

Јер лично спасење није довољно. Треба живети у одлуци остваривања речи.

Црква (заједница праведних) објављује реч, и пружа простор за активност. Црква због тога јер заснивање егзистенције није повластица неког народа или класе или религије или нације. Црква је заједница универзалног човечанства. Већ и зато што постоји једина истинска заједница, а то је човечанство. А основа заједнице јесте језик. Језик спречава распад слободне заједнице (*Die Sprache tilgt die Tilgung der freien Gemeinschaft* – Бадер). Ко говори, припада заједници. Заснивање бивства не може се одвојити од остваривања Божије државе. А Божија држава се не може уредити као национални парк.

Одлука је увек лични задатак, то је била и то ће бити. Међутим, заснивање бивства није одвојено од Цркве. Свака егзистенција изван Цркве води или ка неостварљиво набреклим речима, или активној лудорији.

6. Егзистенција је стално и у њуној целивостости дозрела у сваком човеку

Човек, каже Бадер, није микрокосмос, него микротеос. У човековом бивству удобно може да се смести бивство минерала и каменова и метала и елемената. Како то разумети? Тако што човек упозна и разуме минерале и каменове и метале и елементе, и користи их, и влада њима. Али у човековом бивству удобно може да се смести бивство биља и животиња. Чак и више од тога, у човеково бивство може да се смести целокупно човечанство са свим својим језицима, обичајима, законима и историјом. Кад не би било тако, не бисмо могли да научимо језике, не бисмо разумели законе, и не бисмо могли да преживимо историју. Али још више од тога, у човеково бивство удобно може да се смести и целокупан космос. Кад не би

било тако, не бисмо имали звездознaнство и космологију. Међутим, у човеково бивство могу да се сместе настанак и пролазност, почетак и крај, вредности и добра и митови и бројеви, и може да се смести цело царство душе и духа, и цела хијерархија. Односно у човеково бивство може да стане целокупан створени свет, и то видљиви космос и натчулни душа и дух. Зато човек има свој морал и метафизику и религију. И зато човек није мали свет (микрокосмос), него мало Бог (микро-теос).

Тиме је заправо свако већ разумео став да је бивство у човеку дозрело у потпуној целини. Сада, ако се у смањеној ситуацији егзистенције (коју Берђајев назива социјалном свакодневицом) просуђујемо међусобно и сами себе према својим способностима и својствима и једностраностима и разломљеностима тако што ове разломљености живе само у одређеним деловима и виде само одређену парчад – у жару егзистенције ипак знамо ови ће се разломци допуњавати, искрсаваће непримећена својства, наше способности се умножавају, а једностраност постаје универзална.

Човек нема околину, него свет.

Човеков свет није неко географско место или народ или класа или раса или религија или схватање света, него целокупни створени космос, и то заједно са светом душе и духа, односно целокупна природа.

Човек је увек целовит.

У социјалној свакодневици, у температури одржавања живота, честољубља, успеха, страсти, инстинката, идеје чопора, принуда, компромиса, прилагођавања, ова целовитост нема начина, ни прилике да се развије.

Али: у жару егзистенције (стварања) сваки се човек понаша као целина и тако мисли и суди и вреднује и говори и ради, цела личност је у поседу целовитости, односно не околина ограничена својствима, него свет.

И када човек ствара животни план, без обзира на његове способности, образовање, знање, расу,

пол, старост, религију, место, он гради на целовитој бази.

Присуство целовитости егзистенције у човеку није изузетак и није изузетност, и не зависи ни од какве спољне околности. Околност може имати или има једино утицаја на то како ће се развити свест о присуству целовитости, да или не, како и када. Целовитост је стално присутна, и то непрекидно и у сваком тренутку. Њу не појачава ни човеков таленат, нити његово образовање, и није његов искључиви посед, и није питање знања. Човекова егзистенција значи бити у сталном присуству и зрелости целовите егзистенције.

7. *Сйварносйй йреба йризнаййи у њеној целовишосййи*

Ово претходно је услов и последица сутре. Услов јер се ништа не може сазнати само по себи, без сазнавања свега осталогa. Сазнавање дела претпоставља сазнавање целине. Сваки ноетички тренутак односи се на целину преко посредничког дела предмета. У сазнавању делова један део претпоставља (допуњава) други, а овај опет други. Међутим, узајамна повезаност делова не може се ишчитати из делова.

Како један део припада другоме, и уопште да ли му припада, по самом се делу не може утврдити. Узајамна повезаност већ претходно треба да постоји. Човек нема такве речи, мисли, чина у којима не би било тежње за сазнањем. Ако је мишљење (наука) ово сазнање, то не значи да уметност, религија, морал итд. не би били прожети ноетичким актима. Егзистенција не трпи равнодушност, него је оно нешто у чему безусловно треба заузети становиште тако да и незаузимање становишта има карактер становишта.

Последица пак зато јер ако је егзистенција присутна, треба је сазнати, треба је признати. У сазнавању делова, наравно, никада не могу застати. Ово питање су у новије време многи и то више пута претресали с тежњом сазнавања делова

природних наука, а крајњи резултат би се овако могао сумирати: сваки напор који се односи на парцијално сазнавање полази од предуслова неког знања које се односи на целину.

База сваког конкретног истраживања безусловно јесте претпоставка неког универзалног сазнања. Знања модерних природних наука која се односе на делове (физика, хемија, биологија итд.) почивају очигледно и без изузетка на сазнавањима универзалне базе целовитости. Коначно, свако парцијално испитивање има свој онтолошки темељ с којег креће, који предходно треба признати, и тек потом се може приступити сазнавању.

У сутри се, међутим, налази нова реч. Ова нова реч јесте стварност. Овај пут значи није реч о егзистенцији, него о стварности. Могу ли се егзистенција и стварност међусобно поистоветити? Не могу. Егзистенција је присутна непрекидно, у свој својој целовитости, а стварност егзистенције треба признати у њеној целовитости.

Ову мисао и није могуће разумети на основу европске баштине. Метафизичка спремност у Европи (изузев Бемеа и његових ученика) никада није била на таквом нивоу да би могла озбиљно да се позабави сваким даљим кораком пресудног питања теорије сазнања узајамног односа егзистенције и стварности. Треба се обратити хинду метафизици. Оно с чиме смо ми суочени није истинска, него поремећена егзистенција. Не бивство, него опсена (маја). Многи заступају мишљење (као европски идеализам), да хинду метафизика доводи у сумњу стварност света природе, и да поричући егзистенцију природе каже: овај свет заједно са сваким зрнциетом прашине и сваком ћелијом јесте маја. Нешто слично може да претпоставља само онај ко полази од погрешних идеја идеализма и погрешно схваћене метафизике (Платон). Хинду баштина не каже да наша искуства и опажања и разум верују за непостојеће да је постојеће, него да као последица наше замаглене будности наше виђење и разум и опажање су се

пореметили па егзистенцију не видимо у њеној истинитости, него магловито и деформисано и попут слике из сна.

У сваком садашњем стању човек не живи у стварности егзистенције. Оно у чему живи то је једна посебна врста опсене (*маја*) у којој стварност примамо као једну врсту чаролије. Ми смо сметени. Живимо у омами. У полусну и у стању чудног светлуцања и уз смањено виђење, које хинду баштина назива *авидја*. Авидја није незнање, него смањена будност. *Абхимана*, односно сулуда поремећеност. Као последица разорене и порушене егзистенције нас су обузеле демонске силе и страсти и ниски инстинкти и глупе жеље и жудње које нас спречавају у чистом виђењу (будност, видја). Као последица оштећења нашег разума и расположења, суда и хтења, укуса и морала ми егзистенцију не живимо и не видимо и не сазнајемо у њеној стварности, него поремећени сопственом опсеном и свет видимо управо онаквим лажним у мери у којој је у нама затамњено изворно чисто виђење.

Није свет опсена, него оно како га ми видимо у нашем светлуцавом стању (*авидја*).

Ако је пак сада и овде реч о томе да треба признати стварност у њеној целовитости, онда оно од чега треба поћи нити је искуствена стварност дата чулима, нити тзв. духовна стварност. Зашто? Зато што је на оба места присутна опсена. Оно од чега треба поћи јесте да ми живимо у авидји (опсена, смањена будност), и стварност не видимо, због тога ми пре свега и изнад свега треба да прибавимо будност (*видја*).

Наравно, одмах ће се испоставити да ствар није нимало тако једноставна. За хинду баштину питање је готово проблем теорије сазнања, и зато она каже да треба да васпоставимо целовитост нашег разума. Хебрејска баштина пак тврди да поремећај наше егзистенције нема смисаони узрок, него је он морални. Наше бивство је нарушено. Али је нарушеност последица првобитног греха. Модерна наука је пак уверена да су наш

разум и морал нарушени зато што имамо невоља с телесним здрављем, и коректуру треба започети на телу. Проблем није такав да он значи чвориште решења, него управо отвара цео свет питања.

Рашчишћавање је још прилично далеко.

8. Треба овладати целокупним могућностима

Нова компликација и нова тешкоћа. Констатовали смо стално присуство потпуне целине егзистенције, присуство у сваком човеку.

Знамо и то да стварност треба да признамо у њеној пуној целини. Како се збива ово признање? Да ли тако да га умом промислим и признам? Никако. У првом реду на тај начин да својим поступцима полазим од тога. Односно овладавам укупном могућности.

Једна од одредница модерног света јесте поглед на свет. Поглед на свет може бити спиритуалистички, идеалистички, материјалистички, реалистички, мистички, скептички, нихилистички, религиозни, атеистички, историјски, апсолутистички, егзистенцијалистички, и ако некога занимају и остали, нека узме у шаке филозофски речник. Међутим, несумњиво је да неко – већином не из сасвим добрих намера – у погледима на свет неки део поистовећује са целином. Јер је човек у својој истинској егзистенцији (у присуству потпуне целине) и спиритуалиста, и скептик и апсолутиста и реалиста, и то све одједном, и човек не потврђује исправан став ако нађе запећак неког погледа на свет, него ако се отвори за све погледе и узме у посед могућности свих.

Исто овакво држање важи и за остала подручја. Самог себе (и све остале) треба да ослободим на целој линији за све могућности како бих истински и активно могао да признам целу стварност, и тако учинио присутним целу егзистенцију. Потпуно и у сваком моменту треба да ставим у покрет апсолутни активитет који се налази у мени (у свету). Услов за упознавање ствари, каже

Вико, јесте да то учиним. *Scio quae facio* – каже Бадер – само оно могу да знам што учиним.

9. Егзистенција – сазнање – остварење. Универзални човек

Три аксиома на којима је изграђена *Magia sutra* су следећи:

* егзистенција је у сваком човеку зрела константно и у потпуној целини,

* сварност треба признати у њеној пуној целовитости,

* треба овладати укупном могућношћу.

Прво се односи на егзистенцију, друго на сазнање, треће на реализацију. Природа првог је онтолошка, другог теоријско-сазнајна, трећег морална (практична).

Међусобно нису одвојени.

Целина егзистенције само је онда присутна ако активно овладам укупном могућности. Присуство се налази у мојој активности. Али моја активност се налази у признању стварности, а признање (сазнање) у активности, а обоје у присуству целине. Активност се не може одвојити од сазнања и целина од зрелости. Онтологија, теорија сазнања и морал су једно.

Оно што *Magia sutra* иницира јесте да покуша да пође од реализације, али не тако да самовољу претвори у почетак, него онако како мисли Бадер када изјављује да чин као пуко спољње испољавање никада није разумљив. Зашто? Јер није ништа друго до активитет личности присутне у егзистенцији, личности која сазнаје стварност. У сваком случају чин има творачки карактер. Нешто остварује. Али истовремено само умет да мислим и кажем оно што учиним, и што константно чиним. А опет само оно умет да чиним и да кажем, што је својим присуством у мени сазрело.

10. Исходишће

Првих девет сутри било је уводно постављање темеља. Сама ствар тек сад следи. О чему је заправо реч? Треба потражити оно место на којем је човек у стању да реализује реч. Исходиште је да у човеку постоји намера. Као што у највећем броју случајева уистину и постоји. Али не зависи од намере.

11. Сјално њрисујтво целине

Односно то је оно што непрекидно треба држати будним. Човекова егзистенција је универзална егзистенција. Од свих сазданих бића човек је једини чија је егзистенција универзална. Не само цело човечанство, него човечанство свих времена. Присутан је у њему не само људски свет, него и животињски и биљни и минерални свет. Цела васиона, и анђеоске и духовне хијерархије. Човек није микрокосмос, него микротеос. Присуство целокупног сазданог света (природе).

(Белешка: Израз микрокосмос користи за човека и Беме, али на израз микротеос, по Бадеру, понајвећма су прешли Руси (Соловјов, Берђајев, Булгаков), и на тој бази развили основу *θεανδρία*. На мислима теандрије почива истинска антропологија. Биће човека као аналогије космоса не може се разумети. "Свет промине." И с нестанком космоса треба рачунати. Човек пак живи даље. Човекова егзистенција се не везује непосредно с космосом, него с Богом. То је темељ сваке антропологије. Због тога човек није мали свет, него мали Бог.)

12. Последица је ѡпарцијална објективација

Шта значи константно присуство целине егзистенције? Све што примећујем делимична је објективација ове целине. Звучи као парадокс, али није парадокс. Оно што човек може да види, без изузетка су објекти који су међусобно посебно раз-

граничени. Он и не може да запази друго до овакве објекте који се од свих осталих објеката могу одвојити и оделити. Овај објекат истовремено када се налази суочен с погледом субјекта, смештен је у нешто у што је смештен и субјекат и у што је смештен сваки објекат и сваки субјекат. То нешто у што је све смештено јесте основа, и то заједничка основа. То је целина. А целина је Један. Ова целина је оно што називамо егзистенција, и овој једној егзистенцији парцијална објективација јесте све што човек може да запази. Наравно, није само реч о предметима, као што су каменови, дрвеће, небеска тела, употребна средства, или телесни облици живих бића. Оваква парцијална објективација јесте нека реч или мисао или доживљај или слика или искуство или сан. Ниједно од њих није целина у оном смислу у којем је свемир целина. Човек је суочен са сваком целином само својом парцијалном објективацијом. И уопште, не може се замислити ни мисао, ни слика, или доживљај, идеја, или појам који не би безусловно били парцијална објективација. Целина у којој се све налази скупа и једно је, односно сама егзистенција није парцијално објективизирана, него је присутна у својој целовитости, и то константно, и то у сваком човеку.

Истина, не спада стриктно у излагање ових мисли, али доприноси разумевању ако се подробније погледају изрази Један, Целина и Све. По аритмологији Један у свим случајевима обележавамо цифром 1. Ознака целине, међутим, није 1, него 3. Јер кад Један постаје целина, најпре постаје део (2) и тек затим може бити поново целина (3). А за Све је знак 10, јер да би Један постало Све, прво мора да пропати све (2-3-4-5-6-7-8-9), и тек тако може постати Све (10), односно сви бројеви скупа. Ову операцију већ следи само последња, и то је Укупност. Знак Укупности јесте 12. Укупност се не сме побркати са Све. Јер у Све су, истина, сви бројеви заједно, и што се после тога може замислити није ништа друго до варијације и прогресије бројева унутар свега. Међутим, негде би требало

да се окончају и ове варијације и прогресије. Тамо где би требало да се окончају налазе се скупа сви бројеви, и ова укупност јесте 12. Због тога је Укупност број времена.

13. Тако је схваћљива слобода

Слобода није друштвени и није морални и није психолошки и није научни термин, него егзистенцијални термин. Човек није слободан у друштву, није у моралној структури, у усмеравању психичког живота, физички, односно није слободан у некој парцијалној објективацији целине (све, укупно) егзистенције, него у целој егзистенцији. Грешка је примењивати слободу на подручју парцијалне објективације. Ако човек, на пример, своју слободу жели да оствари у друштву, он побрка мере. Примена слободе на подручју парцијалне објективације неизводљива је. Слобода се може разумети само уз константно присуство целине егзистенције, и слобода је применљива само на целину егзистенције. Не као физичко тело, као морална личност. Нисам слободно биће као физичко тело, као морална личност, као члан друштва, као мислилац, као осећајан човек итд., него као човек који живи у универзалности егзистенције. Слобода није ништа друго до мера којом могу да измерим перспективу своје егзистенције, односно присуство Целине, Све и Укупност. Ко ограничи себе, затвара своју перспективу, искључује један део Целине, самог себе лишава слободе. Ко отвори перспективу, сазнаје и овладава Целином, он је слободан. Слобода је онтолошки појам.

Најважнији задатак реализације јесте прибављање и активна примена слободе.

14. Кварнос̃

Израз кварна егзистенција први је и у овом смислу користио Фердинанд Ебнер (*Daseingebrochenheit*).

Прво је питање, наравно, питање које овде ис-

крсава, ако је егзистенција кварна, онда у односу на шта је кварна? А одговор је следећи:

– кад би човек рекао да је кваран у односу на прво и изворно бивство човека, не би одговорио на задовољавајући начин. Прво и изворно бивство човека можда нема обавезну важност за другог човека;

– значи није кваран у односу на изворног, већ у односу на нормалног човека. Јер свако чува у себи поуздану свест о нормалној суштини нормалног човека. Свако зна где он одступа од нормалног човека, односно свако има сазнање да је наша егзистенција у односу на егзистенцију нормалног човека одломак и разломак и магловито и померено и поремећено, коначно кварно бивство. Човек носи у себи слику потпуности и целовитости бивства и његове нормалне суштине. Зна да су његова чула и мисли и снага и способности и особине, упоређене с овим нормалним човеком, ослабили и отупели и окрњили се и постали нецелисходни и нису задовољавајући.

15. Проширује се на сва њири кружа

Другачије речено кварност је онтолошки дефекат. Није лош неки делић. Све је сломљено.

Наравно, овде је важно додати примедбу. Многи су у новије време (али их је било и раније) заступали став да је прва последица ломљења бивства раздробљеност на јединке. Такво становиште је лоше. Бивство јединке и опште бивство припадају једно другом. Зато јесмо једини и једнократни и непоновљиви људи, када смо и истодобно смо смештени у народ и у нацију и у класу и у расу, на концу пак у човечанство. Јединост и универзалност припадају једно другом, и то двоје јесте темељ Цркве.

Чињеница кварности одмах ће бити јасна чим је човек посматра у она три круга где се читајује.

16. Грех духа,

– зашто? Јер је специфично подручје греха духовни свет. Ово схватање је супротно општем веровању. Уопште, а нарочито на основу погрешно схваћене хришћанске догме, сви говоре о грешном телу. То је сасвим погрешно. Тело ни нема начина да почини грех, јер његова егзистенција није нормална, него се одвија у биолошком кругу. Кварност тела називамо болешћу. Грех је морални дефект. Само је дух способан да га почини. У почетку је први грех у свету духа починио анђео светлости, и од тада грех се може разумети увек само на нивоу духа. Грех је каљање светиње света духа.

17. Лудило душе,

Иста сломљеност, која је у свету духа грех, у свету душе јесте лудило. Лудило је поремећеност и сметеност нормалне суштине душе. Хинду баштина каже да је то најдубља рана сломљеног бивства, авидја, губитак будности и осетљивости и јасног виђења душе, слепило, глувоћа и тупост. Лудило душе јесте тама душе. Постаје спаваћива, омамљена, губи смер и циљ, блуди, обузимају је фикс-идеје, уображава, губи осећај за стварност, лабави јој веза с другим душама, па се и прекида. Ако је грех изазвао поремећај света духа, лудило је разорило свет хуманог. Луда не зна да живи у заједници. Откако у души влада лудило, државе и народи и нације и расе и сталежи живе у раздору. Нема могућности за реализацију Цркве.

18. Болесџи њела,

Односно иста она кварност, која је у свету духа грех, у свету душе лудило, у телесном свету је болест. Рођени смо с греховима и рођени смо за луде и као богаљи смо рођени. Клица болести се не може у свим случајевима тражити у духу, или у души. Често се клица лудила, односно греха нала-

зи у телу. Али оно што сломи тело, то никада није грех и никада није лудило, него увек болест.

19. Али је све њроје једно,

што се сада готово само по себи разуме, и од овога тренутка није препоручљиво да се ово троје међусобно раздваја. Хебрејска баштина је у знаку греха, а и хришћанство (догматика), иако је улога греха у Јеванђељу незнатна, и тек код апостола Павла ступа у први план. Он га је преузео из хебрејске баштине. Нужно га је морао преузети. Пропуст је био да кад је нарочиту пажњу посветио оштећењу духа, истовремено се не бави ломом душе. Тиме је, између осталог, постигао хиљадугодишњу забуну да човек није чак ни знао где да тражи корене греха, да ли у духу, или у души, евентуално чак и у телу. Када је рано хришћанство, под утицајем хебрејске баштине, поставило у средиште грех као фундаменталну кварност, оно је заборавило на скривеније учење хебрејске баштине, на Кабалу, која заједно с гнозом не проиходи из духа, него из душе, и указује да се лом душе јавља у лудилу. Кабала и гноза су у хришћанству испољавале каткад подношљиву, али понајвећма јеретичку делатност, поготову код оних мистичара који су веома добро видели да је немогуће одвојити поремећеност духа (грех) од поремећености душе (лудило). Али чак ни мистици нису видели кварност егзистенције у њеној пуној целовитости. То су приметили тек алхемичари (Парацелзус). Први је Беме развио свет питања кварне егзистенције у његовој целовитости. Грех, лудило и болест код Беме међусобно се покривају у поретку хијерархије који се од тада може и треба сматрати прихваћеним зато што до сада нико није умео да о овом предмету каже нешто што би више било задовољавајуће.

За рашчишћавање питања опет су биле неопходне две околности. Прва је истраживање модерних материјалистичких природних наука које

су, исто тако аподиктично као и рана хришћанска догматика, кварност егзистенције изводиле из греха, стављале тело у средиште и тврдили да је први узрок сваке сметње болест тела. Друга околност јесте узимање маха хинду (грчке, орфичке, иранске, кинеске, египатске итд.) баштине која је с нарочитим нагласком истицала истину Кабале, гнозе и мистике, и наглашавала кварност душе (лудило).

20. Примера за то има на сјојшине

Ево одмах целокупне тзв. историје филозофије која, почев од светог Августина, готово у целини колико год да је озбиљних намера, исто толико је без веродостојности. Свети Августин је веома велики део своје енергије усредсредио на то да одбрани хебрејску баштину (да се бори против гнозе) и да свако питање кварности егзистенције сведе назад на духовни лом, односно на грех. Тиме је био одређен цео европски пут легитимног и званичног мишљења. Филозофија је постала тако лоше и спиритуално мишљење, узето нарочито у једностраном смислу, мишљење које је коначно морало да води потпуно празном идеализму, на тај идеализам одговорио је, наравно, исто тако празан материјализам, и усред борбе две доктрине ипак је на целој линији завладала највећа збрка и необавештеност. Ако човек узме било ког европског мислиоца, било неког схоластичара, или платоновца, или аристотеловца, касније тзв. реалисту, или скептичара, или мистичара, или рационалисту, одмах ће на првој страници видети да карактеристици целе филозофије пресуђује одговор дат на питање да ли је примордијални узрок кварности егзистенције духовни (грех), душевни (лудило) или телесни (болест). Грех одређује лудило и болест; или болест грех и лудило; или лудило болест и грех. Понајдаље је доспео Кант када је тврдио да услед поремећаја душе, истина, нисмо могли прибавити сазнање (лудило) о крајњим стварима (о духу), али је ипак

препоручљиво да дух узмемо озбиљно. Крајње последице је извукао Хегел код кога се у врећу духа потпуно унио и без трага нестао свет душе и тела. После њега су већ одиста могли да следе они који су свет душе и духа сматрали телесном функцијом, чак су душевне и духовне функције приписали једној врсти болести (поремећености бивства).

21. Све границе су неважеће,

треба рећи после свега, и то уз следеће образложење:

– знати за тројну природу кварности егзистенције суштинско је знање. Зашто? Јер је и успостављање (реинтеграција) примордијалног здравља тројна, и то:

*естетички
логички и
морални*

задачак. Ова тројна паралелна делатност на другом нивоу покрива чулну (телесну), разумну (душевну) и моралну (духовну) делатност. Нико не може бити у свом духу безгрешан који у свом душевном свету није разуман, и телесно није здрав. Унутар сплета само зато има места за разликовање сфера егзистенције како не бисмо ни за тренутак заборавили тројну сложеност егзистенције. Повући пак границу, поготово у оном смислу како се то чини на основу европске филозофије (науке, религије), нити је могуће, нити се сме, јер, коначно, свет духа просветљава и свет душе и свет тела; душа квалификује и обликује и дух и тело; тело заснива и свет душе и духа.

(Белешка: Операцију реинтеграције, поновно васпостављање изворне целине бивства хинду баштина је желела да изврши разним методама јоге. Јога је у овом смислу заправо била операција оживотворења и остваривања (реализације). Хинду баштина је разликовала три врсте јоге:

1. карма-јога
2. дијана-јога
3. хатха-јога

Метод ове три јоге уједињује рађа-јога. Карма јога није ништа друго до морална (духовна) самодисциплина човека и његово прибављање моралне моћи над силама судбине. Таквом карма-јогом може се сматрати и грчко-римска стоичка школа. Дијана-јога није ништа друго до разумна (душевна) самодисциплина и прочишћење света душе (знање – виђење – сазнање). Дијана-јоги одговара у медитеранском свету гноза (реч дијана има истоветан индоевропски корен с гнозом). То је процес разумног очишћења (буђења). Хатха-јога није ништа друго до овладавање физичким (биолошким) силама тела, односно васпостављање телесног здравља (исцељење). У грчко-римском свету присуство јога-вежби потврђују телесне вежбе (спорт у нашем модерном свету). Метод три јоге уједињује рађа-јога. О природи рађа-јоге биће подробније речи у вези са имагинацијом.)

22. јер је једини морал слобода.

Овај став треба рећи и одржати према Бадеру. Ток мисли је следећи: више јесте закон (морал) нижега, ниже јесте база вишега. Зато:

Душа је морал тела, али
тело је база душе.

Дух је морал душе, али
душа је база духа.

Слобода је морал духа, али
дух је база слободе.

Овако Бадер стиже до мисли да је највиши (једини) морал слобода.

Ако се сада неко осврне на пређени пут, без тешкоћа ће увидети да су укупне границе заиста неважеће. Немогуће је било коју сферу егзистенције одвојити а да је човек истовремено не лиши, прво, њеног морала, друго, њене базе. Иста веза и однос који постоје између тела и душе, постоје и између душе и духа (душа је база духа, односно

тела). Али исти однос постоји и између духа и слободе (дух је база слободе, односно тела). Због тога ако се закон тела налази у души и закон душе се налази у духу, закон духа се налази у слободи.

23. Бемеова је заслуга била

О Бемеу је управо било доста речи да би заслужио истицање филозофског значаја ситуације. То се више не може избећи. Беме је био једини мислилац у Европи који је пошао од јединства егзистенције (од неважности свих граница). Беме каже: кварност егзистенције је онтолошки дефект, и отуда није само неисправно (уједно нездраво и неморално) што човек тотални слом једнострано тумачи грехом или лудилом, или болешћу. Јер ако полази од греха, тежиште реинтеграције ставља на подручје духа; ако неко полази од лудила, тежиште ставља на подручје душе; ако пак неко полази од болести, тежиште ставља на подручје тела. У сва три случаја реинтеграција мора да буде несавршена. Нико не може постати здрав на подручју духа ко истовремено не би начинио напор на подручју душе и тела у интересу васпостављања целовитости. Границе су неважеће. Тиме што човек погрешно суди о природи кварности, он у највећој мери доводи у опасност и своје дело за васпостављање целовитости. Треба примити к знању да је реч о онтолошком дефекту, а дефекат је дотакао и дотиче нашу тоталну егзистенцију. Операција парцијалних васпостављања потпуно је бесциљна. Рад реинтеграције мора да се усмери на тачку где се дефект догодио. Та тачка није у духу и није у души и није у телу, него у средишту егзистенције. Тек онда имам начина да сазнам за ово средиште ако поново саставим егзистенцију рашчлањену на три дела и избришем линију која се налази између три дела.

Овај пут се треба опет позвати на алхемију, ма и само с неколико речи. Алхемија полази од три принципа. Три принципа (три почетка, и то три вечита почетка: *ewiger Anfang*, каже Беме) јесу:

сал, сулфур и меркур. Ова три почетка не одговарају тачно европском јединству тело-душа-дух. Али не одговарају тачно ни трима принципима хинду баштине, јединству тамас-рађас-сатва. Не одговарају понајвећма зато што је у алхемичарској концепцији (у принципима) карактеристика сала исто тако телесна као што је душевна и духовна; карактеристика сулфура такође је душевна-духовна-телесна, а таква је и карактеристика меркура. Штета би било упуштати се сада у расправу који су принципи исправнији. Оно што у овом тренутку с нарочитим нагласком треба истаћи јесте да Беме јединство тело-душа-дух, под снажним утицајем алхемичара, види у таквој онтолошкој тоталној узајамној повезаности да човек нема прилике да ускрати доктринарно разликовање тело-душа-дух.

Бемеова величина мислиоца, између осталог, испољила се и у томе што он размишља о целини егзистенције, и тиме преко сваке тзв. филозофије прикључује се оној изворној мисли која долази до изражаја само у светим књигама (у објављењу), нигде другде.

24. Сѿварање реда у универзуму,

јер за њега већ и само исходиште има пресудан значај. По Бемеу, ситуација се мирно може и на овај начин формулисати:

– ко хоће да кварност егзистенције изведе из греха, па отуда полази од принципа духа, не само што живи у лудилу, него је болестан и чини грех,

– ко хоће да кварност егзистенције изведе из лудила, па отуда полази од принципа душе, он живи у лудилу, и болестан је и чини грех,

– ко хоће да кварност егзистенције изведе из болести, па отуда полази од принципа тела, живи у лудилу, и болестан је и чини грех.

Зашто? Јер се грех, лудило и болест не могу међусобно раздвојити. Грех сместа делује и на свет душе, и ствара лудило у души, али делује и на свет тела, и ствара болест у телу. Са гледишта почетка

ниједан не може да предухитри остале. Шта је био први дефект? Грех? Лудило? Болест? Ни једно. Принципијелан дефект се јавио на подручју духа као грех (кварење духа), на подручју душе као лудило (кварење душе), на подручју тела као болест (кварење тела). Ако сада желим да васпоставим изворну изградњу егзистенције, залуд ћу поћи од лошег почетка, нећу моћи да постигнем резултат, мој напор је узалудан и мој ће рад пропасти. Реинтеграција се (апостол Павле је назива метаноја, Беме и алхемија трансмутација) на овај начин не може извршити. Овим путем реализација (оживотворење, остваривање) је немогућа.

Бемеова заслуга је што је у овој збрци створио ред. Од чега треба кренути?

Од објављења. Зашто? Јер ако човек не пође од објављења, већ безусловно мора да пође од неке кварности. Реч објављења је једина стварност наше егзистенције коју слом није дирнуо, односно коју није дотакао ни грех (духовни лом), ни лудило (душевни лом), ни болест (телесни лом). Објављење је изнад поремећености духа и душе и тела, и када тражи начин и могућност реализације (трансмутација, метаноја), база и темељ се могу сматрати само реч лишена дефекта. Неисправно ћу поступити ако прихватим хебрејску баштину и реализацију започнем с ликвидацијом греха. Почетак је лош. Неисправно ћу поступити ако прихватим хинду баштину и пођем с подручја душе, и реализацију започнем истребљењем лудила (поремећености душе). Лош почетак. Неисправно ћу поступити ако прихватим грчке фискултурнике, или модерну науку, и кренем с подручја тела, и реализацију започнем ликвидацијом болести. Почетак је лош.

25. Оѿйочейи ѿреба у средини

О томе су постојале сумње и стално постоје сумње. Један део мислилаца објављује духовни почетак. У почетку беше идеја. Други део мислилаца куне се у материјални почетак. У почетку

беше материја. Али знамо да је у дармару Беме начинио ред.

Спиритуализам одговара свету духа, материјализам свету материје. Међутим, ми живимо у свету у којем су дух и материја стопљени уједно. Име тога света јесте природа. Односно средње место. Творевина. Односно: биће. Има и дух, има и душу, има и материју, али он сам није ни дух, није ни материја. Очитује се у свету духа, очитује се у свету душе, очитује се у свету материје, али му је истинско место природа.

На концу, треба се обрачунати с будаластом наопаком вером да

прво: важан је живот – јер важан није живот, него спасење;

друго: човек добија готов животни план (план спасења) – јер животни план (план спасења) свако сам треба да начини;

треће: израда животног плана (плана спасења) јесте разуман посао – јер животни план (план спасења) ствара имагинација.

Не би било исправно да се ова прилика о принципима (о почецима) искористи за метафизичка излагања. Ко се за то интересује, наћи ће и тако све што је битно у Бемеовим делима. Овај пут само оволико:

Дух има моћ,
материја има масу,
душа има смисао;

дух има снагу,
материја има тежину,
душа има облик,

делатност духа је дејство,
материје немоћ,
душе схватање;

средина: имагинација.

26. Душа и њена визија

Изговором речи имагинација приспели смо на пресудно место Магије сутра. Имагинација је средишња реч сутре. Успех зависи од тога у којој мери ће човек разумети ову реч.

Већ је било речи о томе да религија, односно подручје духа жели да поправи кварност духа. Покварени дух је грешан дух;

– било је речи и о томе да природне науке, односно подручје материје, жели да поправи поквареност тела. Кварно тело је болесно тело;

– било је речи и о томе да метафизика и уметност, односно подручје душе, желе да поправе поквареност душе. Кварна душа је полудела душа.

Дух, материја, душа нису посебно. Као што не постоји посебан разум, осећај и воља, и не постоји посебно грех, болест и лудило. Али управо због тога што нису посебно, три света имају средину.

Реч имагинација значи: животна машта. Животна машта је оно што израђује човеков животни план. План је у сваком случају план спасења. Зато Магија сутра не полази од живота (који може бити одузет), него од спасења (које не може бити одузето). Јер спасење није у служби живота, него је живот у служби спасења. Моје спасење је важније од мог живота.

Животни план (план спасења) имагинације је у сваком случају визија. Ова визија има повратно дејство на човека, и повратно дејство чаролије јесте уверење (расположење) које се назива тело спасења, јер визија спасења, и то у облику жене, станује у овоме телу (обличју). Тело кварне и сломљене визије спасења приказује се у облику вештице, тело чисте и прозрачне визије спасења у облику невине девојке. У овоме оличавању испољава се знање које се поистовећује са човековим планом спасења и узима обличје његове визије. Јер човек постаје оно што се налази у жижи његове визије. *Anima est ubi amat*. Древне велике књиге, нарочито египатска Перт ем херу и тибетанска Бардо Тодол темељно откривају ову без-

граничну осетљивост човека за визије и његову способност за преображавање.

Имагинација је оно место где човекова душа чува свој план спасења у виду визије, и на овој визији изграђује свој живот, односно формира себе према плану спасења. Значи припрема животног плана није дело духа, другачије речено није рационална, за спиритуализам нема места. Али припрема животног плана није ни дело тела, другачије речено није инстинктивна, за материјализам нема места. Човек ствара животни план са својим егзистенцијалним средиштем, и то са својом имагинацијом (животном маштом). Ова имагинација није посебно разум и посебно осећај и посебно воља, него је јединство и средиште трога, визионарски занос и експлозивна муња слике, на концу елементарни примордијални творачки акт.

Свет духа Беме назива магијским светом. То је место натчулних сила (воље, снаге, *δυνάμεις*, како каже апостол Павле). Свет духа је натчулан, то је свет чистих дејстава, представа, које Китс назива *viewless wings*, невидљиви лет. Свет материје, по Бемеу, јесте свет чаролије (чуда). То је омамљујућа немоћ и безобличност. А природа је средина између магије и чаролије, где се сусрећу чиста моћ магије и немоћна пасивност чаролије, али се не изједначавају у својој неутралности, него експлодирају (Беме то назива муњом). Посебно су неме и магија и чаролија. Њих две заједно су експлозија. Муња, односно реч, односно грмљавина. Ова грмљавина је почетак: "У почетку беше реч..."

Не мисао, не чин, него слика = реч.

Реч – слика – (призор, визија) – представа – гради – способан – способност – замисао – начињен – изграђен.

Својом способношћу самог себе гради по свом лику.

Имагинација је машта (способност, образовање). Живот се припрема у имагинацији.

На овом месту, међутим, треба додати информативну примедбу да нико не треба да верује у васпостављање оне примордијалне рајске ситуације

из које је испао први човек, и о којој религије тако много воле да говоре. Ко свој животни план (план искупљења) стави у овакву службу, почињено је грешку. Објављење никада не говори о васпостављању раја (који је постојао на зачелу почетка), напротив говори о Божијој држави која ће доћи на крају времена кад се испуни број света. То је Нови Јерусалим Апокалипсе. Разлика између два спаса јесте она која постоји између почетка и краја, односно између Врта и Града, разлика која постоји између Јединке и Човечанства. Рајско спасење се изгубило у лому човековог бивства, и ненадокнадиво је, и налази се иза нас, и пропаст је непоправљива. Спасење Божије државе (Јеванђеље) јесте отворена капија искупљења, која се налази пред нама и у њеној реализацији ће се потенцирати спасење рајског врта. Рај и Божија држава налазе се у међусобном односу као свет Стварања и Искупљења. А у искупљењу, као што каже Бадер, Бог је морао дубље да примени своје силе, него у стварању. План спасења мора да буде у знаку искупљења.

27. Значи: не живиш

Каже се да је централна реч осамнаестог столећа природа. То је реч која је прогутала све остале. Природа је била узбуђење и занимљивост и дубина и последњи смисао.

Централна реч деветнаестог столећа јесте живот. Реч науке и реч поезије. Реч сваке битне мисли и сваког великог мислиоца. Циљ истраживања и страсти. Лозинка: живети.

Двадесето столеће је покушало да и даље одржи живот у центру, али је неопозиво доживело крах. Живот се истрошио и ужасно оплићао. Изгубио је свој смисао. Истањивањем егзистенције постао је пука мрља уља на површини океана. Реч живот више ништа није знала да објасни. Охладила се и осиромашила. Живот као база се изнутра изјео и нестао. Пуки живот данас није ништа друго до једна врста несвесне омаме. Ко

год живи на лицу му је туга празнине и разочарања, залуд суделује у младости и економији, у уживањима и удобностима, у повластицама и одличјима, у слави и тријумфима. Ко год живи, он сања. Вера да је живот апсолутно добар довела је до ужасавајућих последица. Знамо: ко спаси свој живот, може изгубити нешто што је важније од живота. Границе људске егзистенције не могу да се сузе на световни живот, али ако неко то ипак учини, доживеће крах. Дословце је такав слом доживело целокупно слављење живота прошлог века, и уследило је потпуно разочарање у пуки живот. Кад би човек њихове вредности желео да прошири на данашње време, песници и мислиоци, као Гете и Ниче, били би незанимљиви, научници, као Дарвин и Спенсер, смешни. За пуку оностраност света, што живот јесте, испоставило се да је оквир унутар којег нема ништа. Живот је дотле истински присутан док човек је човек у недостатку. *Sehnsucht, das grösste Glück des Menschen* – као што Гете каже, суштина живота је жудња, јер је он сам по себи празан. *Leben ist kein Wesen, sondern Begierde des Wesens* – живот није супстанција него глад за супстанцијом, пише Бадер. Животом се не може заситити. Живот се не може завршити. Живот се не може задовољити. Пуки живот је осећај недостатка и жеђи за нечим што није живот, него храна и пиће и садржај и супстанција. Живот је узбуђење и немир и прохтев, који једу глад и пију жеђ и сањају о сну. Оно што је само живот и ништа друго, омамљеност сензацијама, то је живот оних који само живе.

Похлепност је покушала да га распали, али није ишло. Постајао је све сиромашнији и празнији и бесадржајнији и омамљенији. На концу је уследила велика инфлација живота. Живот у маси. Вештачки одгајен инсект који се држи у свету снова. Похвала живота довела је дотле да нема ништа јефтиније него што је баш живот.

28. негo сјасење

већ и зато јер спасење не покреће и не управља њиме живот, него спасење животом. Спасење је смисао живота. Спасење је супстанција живота. И претпостављајући ако бисмо били сигурни да не постоје други свет ни страшни суд ни вечност, јер се душа и дух распрују заједно с телом, мисао о спасењу требало би да буде обавезујућа већ и због осећања одговорности, безусловно, због самог поштења, како никоме не би ни пало на памет да сматра лоповом човека који хоће да оде а да не плати.

На овом месту човек добија одговор на цело јато таквих питања која иначе никада не би могла бити решена. Знамо да је трагедија крах и пораз и слом живота. Али знамо и то да се живот у трагедији залуд сломио, човек се уздигао. Јер из краха живота може бити тријумф и из пораза победа. Живот пропада? Нека. Само да спасење буде спасено. И знамо да има живота који су наизглед успели, а заправо су обешчашћени. Зашто? Јер је човек проиграо своје спасење. Испуњен и успешан живот још није прибављено спасење. Дубина трагедије је управо у томе што херој због спасења одбацује живот. Зато постоји спасоносна вредност сиромаштва, самопрегора, аскезе, одрицања, патње.

29. Живоџни ѿлан није ѿѿов,

њега треба изградити на тај начин како би он прибавио спасење. Човек на овој тачки добија или губи себе. Ко се бори за успех свога живота, свој спас готово у свим случајевима проигра, било због неодговорности, било због лакомислености, због слабости, похлепне жудње, због грешке у карактеру, због немара, због незнања, или јер је себе преварио и поверовао да је важан живот.

Још једном: животни план треба да буде грађен тако да човек досегне спасење. Свако сам мора да изради план. Моје спасење нико не може да

прибави уместо мене. А у прибављању сам потпуно слободан.

У свим временима је било општих смерница које су пружале програме и објављивале генералне програме спасења. Ниједан такав план спасења није био глупљи од принципа напретка у блиској прошлости. Напредак је учио да човек нема шта да ради, сем да се препусти напретку. Свет се ионако сам по себи све више усавршава. Примери који потврђују усавршавање јесу светски ратови, концентрациони логори и масовне кланице. Напредак познаје само живот а нема ни појма о спасењу, односно напредак није ништа друго до реквизиит из раздобља живота.

Животни план није готов. Оно што човек добија делимично готово то су одређена правила изградње плана, углавном по веома скривеним местима, јер оно што је доступно јавности, углавном је пријатан, плитак морализам. Алхемија прављење животног плана назива *Ars magna* (висока уметност), а готов план *Opus magnum* (велико дело). За метод алхемије (Парацелзус, Василије Валентин, Флуд, Хелмонт, Ло и други, али пре свега Беме, Сен-Мартен и Бадер, делимично Соловјов, Булгаков и Берђајев) у припреми животног плана најпре је карактеристично да животни план без остатка мора да покрије план спасења, друго, да се у даљој градњи плана не сме начинити ниједан корак док човек не оствари већ досегнуту мисао. Ово је знак распознавања сваке алхемије. Изградња животног плана мора да држи корак с његовом реализацијом, и за време док се спрема план, он мора да се реализује у човеку и на човеку. Управо због тога се поклапа неговање високе уметности и стварање великог дела. Према нашим садашњим сазнањима алхемија је једино знање које располаже задовољавајућом теоријском основом за градњу плана спасења.

Исто се не може рећи за јога системе који потичу с Истока или за средњовековну мистику.

Муслимански фатализам, калвинистичка предестинација и сцијентични детерминизам прош-

лог века уче да је животни план за човека израђен у свету виших сила, и човек, на жалост, нема начина да га мења. Муслиманско и калвинистичко веровање је спиритуалне природе, сцијентични детерминизам материјалне природе. Знамо да је почетак у оба случаја лош. Треба започети на средини. Ко крене из средине, сместа види да нема ни фатума, ни предестинације, ни детерминизма. Ствар је тежа и једноставнија. Постоји слобода. Односно постоји ризик и постоји жртва и постоји одмеравање и постоји присуство духа и постоји знање и постоји воља. А у живот убачен ризик и жртва и одмеравање и знање и воља имају спасоносну вредност.

30. Имагинација ѓа сћвара

Реализација (метаноја, реинтеграција, трансмутација) треба да пође с исте оне тачке где је уследио примордијални дефект егзистенције. Већ одавно знамо да се овај дефект није збио ни у духу ни у души ни у телу, него тамо где је у човеку стално дозрела цела егзистенција, где човек признаје стварност у њеној целовитости, и где је овладао укупним могућностима. То је тачка греха и лудила и болести, али је истовремено и тачка чистоте и будности и здравља, односно то је тачка преображаја, где се егзистенција или смете, или прочисти, зависно од тога какву је слику светлости или таме сместила у себе.

Животни план није готов. Али животни план и не ствара ум. У случају кад бисмо имали само живот и не спасење, ум би га стварао, јер за уређивање живота довољан је ум. Али ум не може ни да разуме спасење. У каквом је односу живот и ум, у истом односу је спасење и имагинација. И знамо да је данас у нашем веку сагорео појам живот, и оно што нас данас покреће, то је спасење. План спасења (и припадајући му животни план) ствара имагинација, и то га ствара с оном сликом коју је човек примио у себе и коју је одлучио да реализује и коју константно остварује.

Наравно, с овом речју слика треба безгранично бити опрезан. Јер је имагинација истовремено када је око, које види слику, и слика која на себе преузима призор, и сама се обликује и мења у овај призор. Наиме, имагинација је место метаноје (преокрет, окрет) и трансмутације (промене, пресуштињења). Што човек смести у своју имагинацију, преображава се у то. Беме каже да се он на зачетку почела задивио парењу животиња (примио у себе слику), и због тога је морао да се сроза у животињску егзистенцију. Али имагинација није само око које види, и није само слика коју око види, него место пристанка (поистовећења). Свакако магијска тачка воље и место одлуке (избора, кризе). Ни издалека бесвесно, мада је то у великој већини људи, али не зато што имагинација треба да буде бесвесна, него зато што освешћење (буђење, изношење на видело) имагинације одиста није једноставан и лак задатак.

Ако смо мало пре морали да се обрачунамо с погрешним веровањем да је важан живот а не спасење, онда је сада тренутак да се човек обрачуна с погрешним веровањем да човека у његовој делатности (мишљењу, раду, стварању) води ум. Човека води имагинација, и то у појачаном степу треба наглашавати када искрсне питање шта је оно што припрема животни план (план спасења). План спасења у свим случајевима и без изузетка и код свакога ствара имагинација, и то га уобличује према оној слици коју је примио у себе и којој се препустио због њене магијске чаролије, како би своју вољу ставио у службу остваривања ове слике.

Поремећај бивства уследио је у имагинацији када је човек пожелео поремећај и ову поремећену слику магијски применио (реализовао) на самом себи и себе поистоветио с поремећајем. Реинтеграција мора да следи обрнут пут. У томе се слажу без изузетка све свете књиге и сви мислиоци који полазе од објављења. Обртање живота (метаноја). Имагинација се налази не унутра, не споља, него у средишту живота; на месту тво-

рачке делатности творачке речи.

31. Пажња, не браќаји ни са сном,

Ово упозорење после малочас реченога било би већ сувишно кад не би било толико злоупотреба речи имагинација. Неупућени би сваки пут примењивали ову реч кад су већ с другима доживели крах. Знамо да оно што називамо сном, припада у целини кругу живота и не дотиче спасење чак ни онда ако је, као у веома много случајева и код много људи, сан умнији од будне свести, односно човек у сну зна да оно због чега живи јесте спасење, али будан то заборави.

32. ни с фанџазијом,

Беме каже да је фантазија (као ум) погодна сасвим за схватање астрално-космичких сила, и по томе је фантазија (и ум) погодна сасвим за оријентацију живота у космосу.

33. јер је њворачка делатност.

Другачије речено, кључна реч имагинације јесте стварност. На концу, кључна реч јесте: реализација. Животна машта је оно место где човек досеже подстицаје који крећу из пнеуматичког света и преноси их у свет природе. Ову операцију називамо оном простом речи – реализација.

У терминологији европског мишљења животна машта прави праксу од теорије. Према томе имагинација је такав трансформатор (трансмутатор) који се тачно налази на граници између две стварности (пнеуматичка и природна), и пнеуму претвара у природу, то јест пнеуму примењује у природи. Немоља никада није била у томе што није пнеуматичка моћ било оно што је остварено и примењено. Немоља је била што имагинација није извршена из света светлости него из света таме (пала пнеума, сатана, ђаво, поремећена, сломљена, сагрешена, небудна, јадна егзистенци-

ја). Имагинација је творачка делатност. Творачком називамо ону делатност која ствара (у природи), реализује виталитет од неког пнеуматичког света. Зато је кључ имагинације стварност.

(Белешка: Оно што човек смести у своју имагинацију, он се у то преображава.

То не само да упућује на ону општепознату чињеницу да истинском чаробном снагом располаже само пример а не принцип, него упућује нарочито на то како треба бити безгранично опрезан да човек не би понео у својој животној машти слику тако чаробне снаге која може да му поремети спасење. Јер ако је слика заузела место у животној машти, имагинираће све дотле (дотле ће афирмисати свој утицај у сваком тренутку живота) док је човек одатле не уклони. А уклањање и постављање друге слике у имагинацију најтеже је дело човековог живота. Још једном и наглашено: најтеже дело. О техници операције доцније ће подробно бити речи. Животна машта је одиста способност творења живота. Зато није важна намера и није важан принцип, него једино слика смештена у имагинацију.)

34. То је магијски акти

Ни за тренутак се не сме заборавити да је реч о реализацији. Како се човек не би нашао у опсени целог јата овако високих и лепих идеја, од којих ни једну не испуњава нити може да је испуни, а можда и не жели, и због тога, на концу, остаје болно празан. Живот није дат због себе самог, него да би човек својим животом прибавио спасење. Наравно, не своје. Појединачно и заједничко спасење нису раздвојени. Ко живи у опсени неостварених идеја, за себе самог је скандалозан лажов, а за друге скандалозно смешан. То је двојструки скандал у човековој егзистенцији, кад неко брбља и попује и учи и поучава и кара и кажњава и објављује крупне речи и ништа не оставарује. И овај скандал је први разлог зашто земља није Црква, него болница и тамница и лудница.

Човек има моћ, каже Беме, да измени целу природу, али најпре мора да измени себе, друкчије не иде. Знамо да владајућа сила нашег живота није обиље и богатство и знање, него управо обрнуто оскудица, и сиромаштво и незнање. Наша егзистенција је кварна егзистенција. Нема никаквог смисла да сами себе споља молујемо сликама узвишених идеја. Једна једина, чак малена реализована идеја виша је него најузвишенија нереализована идеја преко целе позорнице. Спасење је у реализованој речи. Само делатна мисао уграђена у живот може бити активни део животног плана. Зашто? Јер само то делује на спасење.

А сада, бар за тренутак, како би човек разумео моменат реализације, све остало треба померити у страну. Како би човек разумео и научио, што је само други израз за примену на себи самом. Треба ставити у страну речи живот и спасење; кварност егзистенције; болест и грех и лудило; магију и чаролију. И кад је човек све то отребрио са самог момента, остаје нешто једино: имагинација. Животна машта. Безгранично осетљиво место, где нешто из невидљивог и неконтролисаног магијског света, нешто што је и само невидљиво и неконтролисано, иницира само собом, и на усмерени додир искрсне и појави се и уобличи се. Овај облик (слика) истовремено је глас и реч и приказ. И Беме тако описује (*Schall, Wort, Bild*). Распевана визија. Али то овако још није потпуно. Јер ова распевана визија има свој жар, и то има страст и има занос и овај занос експлодира. Муњом сукнула заносна распевана визија. Али ова визија истовремено је активна моћ. Воља. У оном тренутку када из овог невидљивог и неконтролисаног магијског света искочи ово дотично нешто и прескочи у видљиви и манифестно чаробни свет, оно заправо дотиче такво место које заправо лежи на средини између невидљивог и видљивог света, и то место није тачка преображаја, него много више од тога; то је зачело, то јест почетак, на концу пак тачка настанка. Где је све заједно. Целина, то јест: слика, приказ, визија, али пева, и та песма је

разумна реч, логос, говор, и овај говор је страст и занос и муња и активитет.

Али најважније тек сада следи. Када се говорна визија разбуктана пламеном појави, она се не зауставља, него се у том истом луку окреће назад (али не и назад, него напред и не и напред, него набуја и зрачи и овлада простором), то јест визионарски жар визије онога ко је угледа преобликује према свом лику. То је у њој магија. Стопе се лице које гледа и виђена слика. Субјект и објект се сједињују. То је у њој чаролија. Зато Беме каже да у имажинији престаје двојност субјекта и објекта; човек постаје визија сопствене имажиније, односно визија у повратном дејству трансмутира (преображава) и пресуштаствени човека.

Визија је слика. Слика која обликује човеком предством. Али ова замишљена и образвана слика заправо није резултат само способности, него је и магија способност, и делујући повратно она ствара нову способност, и слика човека преобликује према својем лику. Тако човек постаје слика сопствене слике. Односно тако човека обликује сопствена способност.

У овом опису нема ниједан моменат који се може занемарити: визија је битна као и то што она пева, и песма је смислена (реч), али је исто толико битно и да је то занос и страст, и да је то активна моћ, односно воља. Најважније је пак да је то зачетак, и то да је човек у овој визији истовремено субјект и објект сопствене слике. У жару визије човек се истоји и преузима облик (смиао) визије (распевана реч).

Имажинија је магијски акт и чаролија. Ја сам оно што (кога) моја имажинија дочара, односно што (кога) својом животном маштом намењујем себи и за што себе сматрам достојним.

(Белешка: Раније смо бацили поглед са стране у вези с методама јоге, карма-јога, дијана-јога и хатха-јога, хинду баштине. Сада треба да буде речи о правом јединству три метода, о рађа-јоги. Карма-јога је духовна гимнастика активности, дијана-јога је разумна душевна гимнастика,

хатха-јога је телесна гимнастика. Јединство три јоге, рађа-јога је гимнастика имажиније. Рађа-јога примењује поступак како човек уме своју имажинију да потпуно очисти од сваке штетне и мутне и тамне силе. Рађа-јога је, дакле, свесно чишћење животног поретка (животне маште). Користећи се Бемеовим речима, рађа-јога је егзорцизам (истеривање ђавола).

35. Месѿо искуѿења

Оно се већ сада само по себи разуме. Управо због тога изван речи објављења ништа друго у имажинији нема места. Уколико човек у своју животну машту пропусти и другу визију (реч) изван објављења, он квари своју животну машту и поткопава своје спасење.

Човек постаје оно што дочарава својом животном маштом. Јер је то место испуњења.

За животну машту не могу рећи да је осећај или разум, или воља посебно, јер је и осећај, и разум, и воља;

– не могу рећи да је седиште болести, или греха, или лудила, јер је седиште и средиште и болести, и греха, и лудила, јер човек овде ствара или не ствара своје спасење;

– не могу рећи да човек овде одмерава себе и своја дела и поступке према својим идејама истине, или доброте, или лепоте, јер човек овде води рачуна о свим идејама.

Целокупна егзистенција трајно постаје зрела у имажинији,

– у имажинији се збива и признање стварности у њеној целовитости и

– човек у имажинији овладава укупним могућностима.

У имажинији се поклапају егзистенција, сазнање и реализација.

36. Маѿијска реч је објављење

Шире узето, свака света књига је објављење, Упанишаде, Тао те џинг, Лин ји, тибетанска и еги-

патска књига мртвих, Заратустрине гате, Веде, Стари завет, у ужем смислу, Јеванђеље. Ова магијска реч, у називу алхемичара, јесте аркана. Лек у болести сагрешења.

Визија и занос сачињавају целину.

На основу претходнога то је већ очигледно. Чак се делатност имагинације може јасно сагледати само на тај начин ако човек зна да је овде реч не о простој слици, него о слици чаробне снаге, односно високе температуре, о слици која живи у страсти. У Бемеовом коришћењу реч *Begierde* сама по себи ствара чисту ситуацију. У овој речи су заједно појудна жеља и честољубље и лакомот (*Gier*), занос поседа с визионарском снагом. Визије имагинације никада нису млаке. Животна машта одбацује из себе слике којима недостаје творачки жар (моћ). Имагинација је као жена која се препушта само страстима, јер је само страст може оплодити. А опет ни сама имагинација није место млакости. Она је страст, и жудња је зато, јер и она сама непрекидно живи у заносу. Слика и ватра чине целину. Визија и занос су једно.

37. која влада дубинама

Сада смо упали у тешкоће. И сада још у изразитијој мери него икада треба признати да питање није био осветлио Беме, на овој тачки човек би био принуђен да дубоко ћути. Међутим, Беме не зна за тешкоће, чак је у свим случајевима с нарочитом љубављу истицао у први план такве тешкоће које су сви, сем њега, или прећуткивали, или, што је још горе, нису ни примећивали.

О природи објављења једном раније је већ било речи, и то у таквом облику да треба рећи следеће:

– свако има сазнања о кварежу егзистенције, ма колико она била мутна, тек слутња, или још непоузданија. Чињеница греха, лудила и болести свакога човека принудно упозорава да су поремећени дух, душа и тело. Управо зато ништа није природније него поправити неприлику (реинтегрисати је), и због тога по могућности живети

према законима морала, разумне јасности и здравља: само се тако може поново задобити спасење (целовитост). Међутим, реинтеграција (реализација) била би сасвим безнадежан подухват кад се на земљи не би нашла таква мера по којој би се могла завршити. Цео човеков свет је исто тако кваран као што сам и ја сам. Не могу да изаберем људски пример. Не могу ни да добијем савет. Ни смер, ни подстицај. Чак ни своју ситуацију не видим јасно, јер нема ауторитета у кога бих се поуздао. Требало би да блудим и требало би да пропаднем и моји напори за успостављање моје целовитости требало би да буду узалудни када објављење не би било пружио меру пре свега и изнад свега у отелотвореној речи. То је било оно што је једном приликом већ требало нагласити о природи објављења. Тумачење се иначе обично зна, бар би га требало знати.

Међутим, сви они који су овим сасвим уобичајеним током мисли хтели да крену корак даље и чезнули за дубљим увидом у целокупан свет питања, сударили су се са чињеницом смисла кварности (ломом бивства). Друкчије речено: не с тим како је заправо могао настати поремећај. Како је могао настати онда када се једногласно слажу сви мислиоци и баштина и метафизика и филозофија и религија да у бићу Створитеља (Бог) не постоји нешто слично као грех и лудило и болест, односно да је његова егзистенција духовно и душевно и физички интактна. Ако у њему није било и нема, како је могло доспети у оно што је он створио из себе? Беме је био једини мислилац, не само у Европи, него, колико се то може утврдити на основу доступне литературе, у целокупном човечанству, који се бацио на ово најбитније питање.

Када је Беме поставио питање смисла поремећене егзистенције, опет је указао на објављење, али је открио дубљи смисао објављења од пређашњег. Није устукнуо од тога да порекло инферналних сила које делују у природи потражи у Створитељу и њих је све без изузетка и пронашао. Страст, срџба, бес, гнев, тамно усијање, гор-

ко раздирање, слепа сила, горопадна плаховитост, све је присутно. Овај круг света Беме назива кругом тамне ледене ватре (*höllisch Lalt Finsterfener*). Стари завет каже да је то Божији гнев. Међутим, ова тамна ватра није одељена од топлог зрачења светлости, од богатог цветања и узгоја и доброте и љубави и радости. Толико није одељена да оно што храни топлу светлост (*Lichtwelt*) то је тамна ватра, и што храни радост љубави, то је љутити гнев који прождире, тако да то двоје у непрекидној сарадњи (*inqualiren*) својом магијом стварају свемир (*Wunderwelt*).

Схватимо добро. Гнев и горопадност и тамна страст у Творцу (и у првом свемиру, односно у првој природи) уопште нису негативни, јер ништа није негативно што је на свом месту. Свака тачка таме просветљена – гнев до свог последњег тренутка преображен у нежност – плаховитост је стрпљење – мраз је зрачећа топлота – пустиња богато цвета – дубина је светлост. Беме заиста није пијетиста, и не плаши се што Створитеља не објављује са снисходљивим теменањем да ће га евентуално увредити па чак ризиковати и своје спасење. Врло добро зна да у суочавању са стварношћу постоји дубље поштовање и клањање него што је улизивање и кукавичка побожност. Човек има дух. А дух, каже Павле, све испитује, чак и Божије поноре (*τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ*). И коначно, Бог свемир није стварао кришом, и нема шта да скрива. Нека свако погледа ако уме.

Егзистенција се у човеку онда сломила када је човек у катастрофи изгубио своје место у свемиру и пао у свет таме. У свемиру је човеку одређено место, он је био господар (микротеос – мали Бог) природе (створеног света). Међутим, човек се тиме није задовољио (погрешно тумачећи своју слободу). Пожелео је од Створитеља онај задатак, могућ само за творачку моћ, да сравни свет тамних дубина са светом светлости, и да спајајући их оба са својом магијом, створи свемир (*Wunderwelt*). Другачије и кратко речено: хтео је да буде

Бог. Међутим, оне силе с којима је могла да излази на крај само Божија моћ, нису га слушале, али га нису ни могле слушати, јер човек у себи није био у стању, суочен са страстима таме које гутају, да у самом себи непрекидно буди и будним одржава сјајну топлину зрачеће љубави. Због тога је тамна моћ склептала човека. Тада се у човеку сломила егзистенција, изгубио је своје место у васиони и пао у свет таме.

Сада следи најкрупнији корак Бемеа. Он поставља питање у чему је и где је била и јесте она моћ Створитеља с којом, држећи у шасти свет тамног беса, може вечито и у сваком тренутку да свет начини чаробним светом зрачеће љубави? Одговор: ова моћ је у магијској Речи (Логос), у отелотвореној светлости, у речи, у сину Божијем. Створитељ уз помоћ Речи (Логос, љубав, Исус) влада дубинама. Једина моћ којој се *ἄβυσσος* покорава, јер мора да се покорава, јер се највиша моћ егзистенције налази у Речи. То је оно што Јеванђеље (нарочито Марко и Павле) назива *ἐξουσία* (врховна моћ).

Објављење пак није ништа друго до објављење ове речи. Објављење оне Речи која својом врховном моћи влада тамом и срџбом и бесом и афектима и скочањеним леденим пустошима и горким самоморењем и страсним гневом и горопадним понорима. Зато је магијска Реч објављење (и ништа више изван тога) која влада дубинама.

38. *Зашићо шреба шрихвашийши?*

Као што је малочас било речи, већ и због разумне трезвености. Јер је то корисно. Човечанство развија ужасну снагу како би припремило такве животне планове који обећавају озбиљне резултате. Поред њих и није могуће равнодушно минути, као што се то обично чини. Али нема речи људског порекла која у неком облику не би имала на себи трагове кврежи. Што је и природно, јер она извире из поремећене егзистенције. И ако о изворној егзистенцији (о нормалном чове-

ку) и чувамо некакву праслику у нашој имажинацији, она нема сакрални карактер (моћ) који би могао да се пробије без било какве помоћи. За то је потребно још нешто. Ко у то сумња, нека узме редом све монументалне животне планове древне баштине, нека истражи тао, учења Конфучија, Заратустре, Орфеја, санкхју, Упанишаде и законе Старог завета, Мануа, Хераклита. Може да истражи и гнозу, сколастику, мистичаре, хуманисте, просвећеност и природне науке. Њих ће свакако одбацити *с незадовољавајућим уверењем*.

Реч објављења се не може критиковати, јер она критикује човека. Исто то другим речима: реч објављења је једина која може да издржи сваку критику, и на концу она је једина чија убедљива моћ (смисао) остаје нетакнута на свим местима и у сваком времену, јер објављење чини за нас присутном изворну и целу егзистенцију, описује је, представља, показује, одржава, чак открива и отвара онај пут на којем је ова изворна и цела (у духу безгрешна – чиста, у души лишена лудила – будна, у телу није болесна – здрава) егзистенција за нас достижна. Али још више и од тога. Оно што недостаје, тако жалосно али природно, из животних планова људског порекла то је сакрални карактер (моћ, *ἐξουσία*). И пошто јој он недостаје, не постоји у њој онај степен тоpline заноса који је имажинацији неопходан да би примила у себе и могла да прима. Нема у њој оне примамљиве дивоте, и заносне извансебности, лепоте и чаролије, блиставила и среће (укуса спасења), нема укуса спаса који тражи имажинација и за чије присуство имажинација зна да оно што тако страшно тражи, презирући смрт у истинском смислу речи, налази се овде, овде и нигде другде.

Нарочито раније, још у доба првих хришћана, много се говорило о овом необичном карактеру објављења. Павле каже да је за кварног човека овога света објављење скандал и будалаштина. Себастијан Франк пише да по овој земаљској (поремећеној) егзистенцији изгледа као да је Бог ђаво, и да је спасење проклетство. У сваком

случају Бог је многоструко опаснији од ђавола, и спасење је теже од проклетства. Али управо то је оно узбуђење које имажинација тражи, то је врелина и ризик и занос, и то је испробавање снаге.

А на концу, оно с чиме смо суочени јесте егзистенција покварена посредством човековог пада, природа постављена наглавце (тело је горе а дух доле), у којој су силе изворног поретка ускомешане и испољавају обрнуту делатност. У овом дармару никаква моћ неће да васпостави ред, само магијска (сакрална) реч објављења. У речи објављења постоји моћ преокрета (метаноја), која ће променити неред (трансмутација) и оствариће (реализовати) изворну (аутентичну) егзистенцију.

39. због Софије

– објављење пре свега пак треба прихватити због Софије.

Хебрејска баштина учи о два начина сазнања: једно је искуствено сазнање, *Бинах*, друго је централна мудрост, *Хохма*. Два начина одговарају код Грка *λόγος γνώσεως* и *λόγος σοφίας*. Диференцираност се може контролисати и у хинду баштини (*видван-видја*), и код Тибетанаца (*ртог-спартогпас*), али и другде (чак и код Толтека), код Платона је то *ἐπιστήμη* и *δόξα*. Касније, у средњем веку диференцираност се непрекидно враћа и код Бемеа има велику улогу. У парадоксима Себастијана Франка управо је то парадокс како он ова сва сазнања међусобно оштро супротставља.

Софија је изворно александријска слика, и знамо да ју је први користио Филон. Данас је пак у тумачењу Бемеа постала водећа слика Сен-Мартена, Бадера, Соловјова, Берђајева.

Софија није искуствено сазнање, него централна мудрост. Није знање, него будност. Није познавање, него реч мудрости. Софија није појам, него визионарска слика, и према томе она се не обраћа уму, него имажинацији. На алхемичарски начин, Беме Софију не види и не описује као мушкарца

нити као жену, него као *андрогина*, зато што каже да човек у својој изворној и целој егзистенцији није био располућен на мушкарца и жену, него је био једно, невин, младић, сједињујући у себи двојну моћ два пола, изравнавајући елементе ватре и воде, стапајући уједно дело рађања и формирања. Значи, Беме Софијом назива истинско биће нормалног човека. То је оно биће које је Створитељ начинио према своме лику. То је аутентични човек кога је Створитељ створио да би му био огледало (копија). А Софија је праслика имажинације. Она слика која почива најдубље у имажинацији. Најврелија, најстраснија. Призор Софије је онај који у имажинацији буди најжешће дивоте и усхићења. Визија Софије је за имажинацију најузвишенија срећа и чаролија и лепота и занос и чар. Реализација визије Софије јесте за имажинацију спасење.

(Белешка: Модерни изданак Бемеовог учења (Соловјов, Булгаков, Берђајев) ставио је у средиште размишљања антропологију, а у средиште антропологије Софију. То је учење *θεανδρία* (андрогин). Значај му је веома велик. Природне науке су у средиште човекове имажинације сместиле животињу уз теорију о човековом анималном пореклу, и тиме, наравно, нису могле изазвати ништа друго до што су одиста изазвале, односно поживинчење човечанства каквог још није било током историје. Она животињска хорда која данас у својој имажинацији носи праслику животиње и која не чини ништа друго до што тражи оправдање за неограничено иживљавање својих инстинката, директна је последица и резултат визије коју су искључиво природне науке (биологија, генеалогичка, психоанализа итд.) унеле у имажинацију. Међутим, дејство логоса природних наука, иако је и изазвало неизрециву кризу, није трајно. Зашто? Зато што је то тзв. *λόγος γνώσεως* (Бинах), односно искуствено сазнање, а не *λόγος σοφίας* (Хохма), односно није централна мудрост. Дејство искуствених сазнања увек је привременог и ефемерног

карактера, будући да она не могу дубински да покрену имажинацију. Бемеовска антропологија, насупрот природним наукама, опет указује на антрополошко основно становиште. Човек није анимално биће, није нека врста међу осталима. Али човек није ни природно биће, и због тога његова домовина није космос. Због тога се човек не може и не сме сматрати микро-космосом. Човек је микротеос. Антрополошко основно гледиште јесте теандрија (богочовештво). Аутентично објашњење о пореклу човека не даје наука, него објављење, и такви коментатори објављења као што је Беме. Теандрија се друкчије назива и софијатика (софологија), како би се и на тај начин упућивало на делатну природу логоса који у њој живи: реч софологије није логос гносеос (искуствено сазнање, Бинах, видван), него *λόγος σοφίας* (централна мудрост, Хохма, видја).

40. која је огледало

На ову мисао се већ онда требало навићи када је било речи о природи имажинације. Како неко истовремено може бити призор и биће? Како је могуће да се имажинација преобрази у сопствену визију и да не буде у самој себи примљеној слици не копија, већ сама слика? Могуће је на тај начин што постоји огледало, односно постоји врховна моћ (реч) која ствара изворну егзистенцију, и она има одјек, односно изворно биће има копију у огледалу. Софија је то огледало у којем древно Биће (Беме га назива *Wesen aller Wesen*) види само себе.

Зарад лакшег разумевања могло би се рећи да оно што ми данас називамо свешћу јесте двострано огледало. Све оно што постоји у видном кругу, било изван, било унутар човека, може се запазити приликом промене свести. Свој живот исправљамо на основу искуства које се јавља на овој свести. Наше биће никако није самостална егзистенција. Оно што нас одржава, то је храна (спољна и унутарња) добијена с другог места, и оно што нас усмерава јесте реч приспела споља и изнутра (слика, визија, призор). Свест је тај управљач.

Али свест, ако је и огледало, мутна је. Због тога хинду баштина каже да живимо у авидји (у срозаној будности). Ово знање (централна мудрост, видја, *λόγος σοφίας*, Хохма) о нормалном човеку, сачувано у праслици, чувамо да би свест целе егзистенције била јаснија, егзактнија, осетљивија, поузданија, аутентичнија, реалнија, односно та свест је огледало са светлошћу која се не ломи. То огледало јесте Софија.

(Белешка: Огледало је једна од Бемеових темељних речи. Потпуно објашњење даје у делу *Psychologia Vera*. Међу модерним ауторима огледало се налази у средишту размишљања Рудолфа Каснера. На жалост, Каснер огледало и имагинацију (*Einbildungskraft*) не поставља у софијатичну перспективу, и своје веома високо знање присиљен је да примењује на естетичком нивоу.)

41. и у којој је све видљиво

То је најважније о Софији што се уопште може рећи. Разлика између свести и Софије јесте што је свест поломљено огледало егзистенције, односно и она је сама у парчадима. Због тога свест види делове, одвојене ствари и објекте. Ова природа свести је разлог што живимо усред парцијалне објективације. О целини само Софија поседује слику (свест). О целини ми знамо да она није само свет човека, друштва, историја, науке, мишљења, уметности, религије. Али целина није свет минерала и биљака и животиња, додајући и астрални космос. Целина је целокупан свет свемира. Човек није микрокосмос, него микротеос, и његов дом није географско место, него целина. У Софији је видљива целина. Она је огледало осетљиво на целину, на све њене појединости, али у свој целини, односно укупно и потпуно.

Међутим, оно што је за нас у овом тренутку најважније јесте што Софија не само да значи, него и показује следеће:

Софија је нормалан човек, цела егзистенција, чист (безгрешан) дух, будна (непоремећена) ду-

ша, здраво (некварно) тело. Софија није само слика и приказ аутентичног (нормалног) човека, него је она сама тај човек. Али Софија није само тај човек, него и поседник оног знања (централна мудрост) које помаже и обавља васпостављање нормалитета у човеку. Визија привлачи човека. То знамо. Имагинација се лепи за приказ и себе саму преобликује (трансмутира) према слици и сличности с овим приказом, односно остварује (реализује) визију. Софија је оно биће и приказ (огледало) које је за људску имагинацију уживање, циљ воље и занос. Спасење. Оно што постоји треба да се очитује (*das Wesen muss erscheinen*). Софија је испољена слика (план спасења), операција испољавања (реализација), али је она сама биће, постојеће биће живота, које је огледало (огледало творачке централне мудрости, будности), у коме се целина сагледава одједном. У Софији и уз помоћ Софије имагинација целу визију може да учини саму по себи непрекидно дозрелом. У Софији може да открије стварност у њеној потпуности, и у Софији може да овлада сваком могућношћу.

(Белешка: Отингер у својој студији о Бемеу овако одређује Софију: слика невидљивости Бога (*Das Bild der unsichtbarkeiten*). Одређење звучи као парадокс, али само за ум. Имагинација зна да је магијска визија *in actu* (у заносу читавања) појава (манифест) и невидљива (окултна) истовремено, и свака појава безусловно иде заједно са скривањем и свако скривање заједно с појављивањем, и манифестација и окултација се подударају. Зато Беме каже да је стварност очигледна тајна пред нашим очима (*am alleroffenbarlichten und doch heimlich*), односно стварност је *Mysterium Magnum*. Наравно, ово је такође разумљиво само за имагинацију.)

42. и због шурбе

Магијску реч објављења, међутим, треба прихватити не само због Софије. Знамо да смо Софију

изгубили, и живимо у поремећеној и у парчад поломљеној егзистенцији. Поремећај егзистенције Беме назива турба. Турба је поремећен дух (грешник), поремећена душа (спаваћива, није будна) и поремећено тело (болесник, богаљ), али пре свега и у првом реду поремећај имагинације.

Малочас је било речи о визији модерних природних наука, које су у човекову имагинацију сместиле слику његовог животињског порекла. Слика је у животу човечанства створила ону ужасну кризу чији смо сведоци, односно слика је у имагинацији пробудила све скривене тамне нагоне, крвопролиће, убиства, насиље, лаж, и у човечанству је одиста остварила једну врсту животињског бивства. Под утицајем ове визије имагинација је доспела у *турбу*. У опустошено и неуредно стање, у којем ако се и нису погубиле вредности људског бивства, али су привремено морале да одустану од водеће иницијативе. Ова турба је карактеристична црта апокалиптичног времена, и она траје док не буде сломљена моћ Антихриста.

Међутим, права турба теже је разумљива у оваквом подробном очитовању раздобља. Истинска турба се збила на почетку зачала (сагрешење, губитак будности, болест) када је човек из средишта своје имагинације истиснуо Софију (сопствену праслику, микротеос), и управо је због тога пружио могућности за продор сила дубине у имагинацију. Бемеова турба није морална и није теоријско-сазнајна и није физичка реч. Код Бемеа се увек треба суздржавати од оваквих парцијалних појмова. Турба није пореметила делатност и није сазнање и није телесну целину, него егзистенцију, и последица је била грех у духу, губитак будности у души, болест у телу. Турба је (сатанска) слика и визија тамне и поремећене егзистенције која је инфицирала и затровала имагинацију. Знамо да против ове заразе и отрова постоји један једини лек и противотров: у средиште имагинације поново поставити Софију, аутентичног човека. Због тога алхемичари кажу да је реч објављења једина аркана. Човек је слободан у имаги-

нацији. Нигде другде, ни у свом смислу, ни у уму, ни у способностима, ни у деловању, ни у вољи. Само у имагинацији, јер га нико и ништа не присиљава и не може присилити кога ће и шта ће сместити у средиште своје имагинације. Зато каже Беме: нема ништа, ништа под капом небеском што би човека могло додирнути, ни ватра, ни сабља, само онај чаробни приказ који у његовој имагинацији делатно живи, то је његов смртни отров, јер је на почетку зачала рођен из имагинације, и то ће му вечито остати место. На мој мозак се може утицати, мој разум се може убедити, моја чула је могуће омамити и завести, моја се воља може хипнотисати. У својој имагинацији ја сам у сваком тренутку слободан и ја имагинирам оно што сам у себе примио.

Због тога има сверешавајуће значење она слика (реч) коју човек прими у своју имагинацију, односно из које имагинира, што је само друга реч за то да му она води судбину, односно на чијој основи гради свој животни план (план спасења).

Као последица поремећаја турба је у комаде разбијена егзистенција, њено тамно, грешно, омамљено и болесно стање. На почетку зачала сатана је ступио у човекову имагинацију, и од тада држи свој положај. Немогуће га је истерати другачије до магијском речи објављења.

43. у којој је све *поремећено*

– јер у турби није посебно поломљен неки део (парцијални објект), него цело. Овде настаје онај корак софијатичног мишљења који каже: васпостављање нормалне егзистенције треба отпочети на оној тачки где је ова егзистенција постала абнормална. Где? У имагинацији. Како могу да остварим веродостојну и целу егзистенцију? На тај начин што у своју имагинацију, уз своју целовиту стаг и вољу, уз занос и уживање и жудњу за спасењем, смештам слику нормалног (веродостојног) човека.

Разлика између света баштине и искупљења

јесте што је за баштину нормалан (веродостојан) човек рајски (златнодобри, еденски) човек, човек почетка, Адам. Онај ко тражи искупљење, он зна да се златнодобно бивство не може воспоставити (реинтеграција у овом смислу је изгубила значење), него треба остварити (реализовати) свет искупљења, а човек света искупљења није човек почетка, него краја, а то је богочовек (Христос).

44. После шџа

Први део је окончан. Исходиште је било да је егзистенција у својој целовитости присутна стално у сваком човеку. Наравно, не у нашем духу и не у свету душе и не у телу, него у животној машти, у облику магијске визије и творачки делатне воље (речи).

45. следи њпримена живојне маште

Једна од првих сутри каже да је тешкоћа реализације следећа: између наших мисли и наших дела постоји провалија. Човек зна шта треба да чини али нема ни појма о томе како да учини оно што зна. То смо већ превазишли. Испоставило се да између мисли и дела стоји слика (реч, визија, логос), и то у имажинацији. Реализација није тешка зато што смо нејаки (мада јесмо) било у мисли, било у делу, него зато што у средишту наше животне маште заправо и не стоји она слика (реч) за коју смо мислили да је тамо. Сви ми када о себи самима гајимо тако сјајно мишљење, мислимо да средиште наше имажинације заузима реч објављења. Грешка. Моћ наше имажинације за стварање живота мутан је дар-мар, и од тога се не реализује спасење, него грех, лудило и болест. Задатак је, значи, очистити животну машту од мутног дар-мара. Како? Никако на тај начин што би човек мутни дар-мар, као непријатан за њега, прекрио неком погодном, по могућности допадљивом сликом, или да је потисне аскетским насиљем, а потом да не прима к знању не само

дар-мар, него ни операцију скривања. У овом случају би поступак био исто толико лак, као што је тежак у стварности.

Потискивање, или пресвлачење, као што то знамо из модерне психологије, постиже управо супротан резултат од онога који се жели. Нема ништа опасније од маскирања дар-мара. Тако се може догодити да у човеку, на пример, нека згодно заодевена тзв. врлина јесте средиште једног сасвим погрешног вођења живота. Зашто? Јер није врлина, него маскирани грех. Управо због тога делатност се неће развити према маски, већ према њеној природи. Оваква врлина претворена у грех притиска животну машту неупоредиво већег дела човечанства, а ови људи не само што верују да је код њих све у најбољем могућем реду, него ако неко доведе у сумњу исправност њиховог вођења живота, они и протестују, чак су и увређени. Ови протести и увреде (срџба, љутња, освета, одбијање) без изузетка и у свим случајевима су поуздан знак да човеком управљају маскирани грехови. Јер само грех протестује, вређа се, бесан је и одбија. Не подноси да буде раскринкан. Зато испољава тако енергичну, али негативну агресију. Ако се критикује врлина, она показује ведро лице. Нема потребе да се скрива. Значи, шта је први задатак?

46. Пре свега будности,

односно на целој линији примена онога што хинду баштина назива видја. Светлост (*Lichtwelt*) којој Беме приписује велики значај. Симбол будности и светлости за древне народе било је Сунце (Озирис, Аполон, Ахура Мазда). Први задатак је – видети. Беатриче је у највишој сфери раја рекла Дантеу: виђење треба да сматрамо за основу среће, а не љубав која само може да извире из виђења. Основа спасења јесте виђење. Будност живи од виђења, као лудило од привида (маја, опсена). Велики тријумфи човековог живота никада нису успеси када је неко кварност свога бивства добро

прикрио и учинио га непрепознатљивим; овај акт води право у кваран живот и крах. Велики тријумфи су оно када неки грех (болест, таму) успемо да зграбимо за гушу. Само у оном случају могу да се обрачунам с лудилом ако будност на свакој линији и доследно примењујем. Заустављање делатности будности на било којој тачки, према било којој мисли, чину, личности значи да не постављам питање аутентичности. Човек непрекидно мора да буде у лову. Сунца, дана. Основа спасења јесте виђење.

47. Поистовећење и бркање

– што је само други израз за виђење и привид. Може ли бити способан за спасење такав животни план који се састоји од грехова беспрекорно преобучених у врлине, и у чијој основи се крије, потиснуто и скривено, непрепознатљиво и притажено, тама и болест и грех и чопор непосршавањих питања и злоба, лицемерје, плаховитост, завист, љубомора, грамзивост, подмуклост? Ко живи оваквим животним планом, а поврх тога посебно уверен да то тако и ваља, он потхрањује једну врсту лудила коју хинду баштина назива *абхимана*, Беме *турба*. Нечистота из које може да извире само грех, лудило и болест. То је свет опсене (привида). Није прави, празан је и залудан, ташт и бесмислен. Сама побрканост. Позитивне вредности спасења (у лудилу) човек брка с негативностима. Човек на овакве ствари потроши живот, и то је прилична невоља, али потроши и спасење, и то је ненадокнадиво.

У делатној примени будности морам да научим, прво, да себе не побркам с неким привидом, друго: да себе поистовetim са стварношћу.

Две делатности никада се не одвајају једна од друге.

Како да разликујем стварност од привида?

Одредница је:

48. занос и обезнањеност

У сваком случају се предати. Али у заносу ћу се предати с позитивном страшћу, у обезнањености се не уем да одбраним.

Ако себе поистовећујем, онда будно видим, и себе знам да позитивно дам.

Ако себе побркам, моја будност је срозана и од бркања не уем да се браним.

У првом случају ја јесам и остајем господар ситуације, у другом случају моја савест и самосвест остају у тами. Ко против оваквог одређења подиже приговор, нека размисли шта каже Бадер: живети се може само на подигнутом степену температуре предавања, и ко не жели да буде ентузијаст, безусловно остаје фантаста.

(Белешка: Модерна психологија се веома често користи изразом *несвесно поистовећење*. Овај израз није срећан. Али поготово није логичан. Ко се несвесно предаје, он се поремети без своје свести и сагласности, само због нејакости (јер не уме да се брани), и брка себе због забуне (несвесности). Из оваквог хаотичног бркања никада не може настати поистовећеност.)

49. Да ли је првобитно

Под првобитним, по баштини, треба подразумевати човеково стање пре поремећаја (сагрешења). То је Еденски врт, или Рај, или Златно доба. То је она веродостојна (аутентична) егзистенција о којој је у првом делу било доста речи. Првобитно и Софија су истоветни. Због тога антропологија треба да пође не од микрокосмоса, него од микротеоса. Беме првобитност назива *Urstand*, а ову реч Лајош Сабо преводи као основно стање.

Оно што толико отежава разумевање овога питања јесте што изван баштине постоји још једна првобитност. А то је она на коју упућује Искупљење. И будући да се Бог дубље и с веће дубине подухватио својих сила у Искупљењу, него

у стварању, и ова првобитност је дубља. Јер у искупљењу човек се не враћа првобитном човеку (Адаму) стварања, и не васпоставља на своје место златнодобну егзистенцију. То је незамисливо већ и отуда, јер онда све што је било и што јесте између кварежи стварања и испуњења искупљења треба да се није збило и требало би избрисати, што је нонсенс. У првом делу, када је било речи о разлици између Врта и Града, Раја и Новог Јерусалима, ову тешкоћу је требало посебно истаћи. Један од недостатака Бемеовог учења јесте што он, будући да је био под веома jakim утицајем света Старог завета (нарочито Кабале, хебрејске мистике и гнозе), не посвећује пажњу разликама и у свим случајевима прима апостола Павла, према коме је човек искупљења Нови Адам. Што значи да су почетак искупљења и почетак стварања истоветни. Али ако знамо да је искупљење дубље дело него што је стварање било, почетак искупљења потиче из веће дубине, односно, треба рећи: човек искупљења се не враћа Адаму, него иде напред ка Христу, тако да је коначни циљ један од Адама примордијалнији почетак. Ако не би било тако, целокупна историја, између осталог, у том тренутку би постала бесмислена. Јер историја није ништа друго до у дословном значењу речи апокалипса, односно ревелација, односно испољавање егзистенције (човека) Искупљења. А то није ништа друго до развијање и реализација примордијалне праслике у човековој животnoj машини.

Значи два почетка треба међусобно одвојити на тај начин што праслику златнодобног почетка коју објављује баштина почев од тренутка искупљења треба сматрати неважећом. Заправо је ова праслика већ и неважећа. Уколико човечанство живи у историји (апокалипси), оно иде према искупљењу, што значи да остварује почетак искупљења. Истина, овој чињеници могуће је противречити, али нема много смисла. Зато је уследила ситуација да током историје, нарочито у овом касном стадијуму апокалипсе, данас, одржа-

вање друге религије изван хришћанства нема значаја. Живимо у новоствореном свету који је створен посредством хришћанства из дубљег почетка, и овде је баштина (хебрејска, будистичка, таоистичка, мухамеданска итд.) анахронизам у свим својим облицима.

50. празна имагинација

На реду је постављање пресудног питања да ли је човекова животна машта по својој примордијалној природи празан лист, или је на њему исписана прареч (слика)? Питање је истоветно с оним да ли човек у својој примордијалној природи располаже или може ли располагати с некавалитативним виђењем? Односно, постоји ли и да ли човек може досегнути некавалитативну будност?

На ово питање баштина даје потврдан одговор. Човекова животна машта је првобитно празна. Ова празнина се може вратити у пређашње стање. Потпуна будност је достижна. Апсолутно виђење је остварљиво. Ово уче Упанишаде исто као и тао, исто као и Кабала и египатске и тибетанске свете књиге. Ово учење је од баштине, уз посредство Дионизија Ареопажите, преузело и европско хришћанско мишљење, и нарочито га је разглашавала мистика. За васпостављање првобитне празнине (апсолутно виђење, потпуна будност) јога (рађа-јога), тао, египатска и тибетанска и хебрејска посвећивања израдили су више врста метода.

Сасвим је природно, ако би човекова животна машта изворно била празна, онда и у том случају човекова примордијална егзистенција била би квалитативна. Као што Бадер каже, у том случају бивство и присуство (*Sein-Dasein*) могло би се одвојити и разликовати на тај начин што би бивство било некавалитативно (без квалитета), док би тубивство (живот) било квалитативно. Бадер, на основу Бемеа, каже пак да је за нас бивство увек дато као тубивство. Пуко бивство (*Sein*) за нас је ништа (*Nichts, Ungrund*). Наша егзистенција је већ безусловно квалитативна егзистенција.

Управо због тога наша имагинација није изворно празна. Није празан лист. Није некавалитативна. У њу је убележена прареч човекове егзистенције. И виђење је могуће само у овом квалитативном виђењу. Будност и на највишем степену је човекова будност.

Што уопште не значи да је наша будност почев од зачала поремећена и смањена и да нам је виђење магловито. То само значи да наше напоре не треба усредсређивати на то да бисмо потпуно испразнили своју животну машту, јер је то немогуће, него на то да у њој поново воспоставимо врховну моћ изворне слике и праслике. За нас нема некавалитативне егзистенције. Човекова егзистенција дакако има свој основни квалитет, праизворну заинтересованост и пристрасност.

51. или није?

Треба одбацити мисао о некавалитативној егзистенцији из које је настала тзв. хемијски чиста химера духа. И заједно с тим, наравно, треба одбацити и настојање баштине и средњовековне мистике да човек у самом себи оствари некавалитативну (хемијски чисту) егзистенцију. Оно што су баштина и средњовековна мистика желеле да реализују различитим средствима, и што се називало *ништа*, *безданица*, *некавалитетност*, *не-схватљив*, коначно не некавалитативан, него егзистенција лишена космоса. Шта се под тим подразумева? Да човек прозре и разуме и схвати следеће: човек није дете космоса, него наткосмичко биће. Не микрокосмос, него микротеос. Човек првобитно није био природа, него господар природе, и опет ће бити. Људску егзистенцију нужно не квалификује космос, и човеково виђење и будност заправо не зависе од космоса. За човека космос није последња стварност. Последња стварност је Бог. И прва. И једина. *The divine is the only real*, каже Ковентри Петмор. Није реч о некавалитативној егзистенцији, него о егзистенцији која се не може квалификовати посредством космоса.

Погледајмо поближе највиши могући степен будности који се постиже у хинду вежбама јоге, тзв. *нирвикалпа самадхи*. *Самадхи* значи виши степен ентузијазма. Оно стање медитације када човек успева да овлада за њега најдубљим могућим виђењем. Најнепосредније могуће, очи у очи види праслику. Као што санскрт каже, овде се човек налази у самадхију изван калпи, а калпа значи кружење епоха света. Ко иступи из калпи, иступио је из кружења. Не постаје празан. Није некавалитативан и некавалитетан. Бескосмосан: *Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ*, каже Павле: наш дух нисмо добили од космоса, него од Бога (нисмо помазани од космоса). Иступио је из астралних светова где стварност квалификује живот у материјалним телима. Иступио је из менталних светова, где стварност квалификују идеје (идејетела). Односно, иступио је из сваког круга где влада закон кружења епоха света. То још не значи да је празан. Напротив. Овај квалитет је дубљи и примордијалнији од сваког другог квалитета. Као што каже Ричард Ст. Виктор, човек разуме да оно што види није слика спољњег космоса, него је спољни космос изгледа слика тога. Или као што тао парадоксално учи: однос света и праве егзистенције није да се у нечему огромном налази малено ништа, него да се у овом огромном ништа налази оно малено нешто. И човек ово стање у социјалној свакодневици не досеже не зато што је оно за њега ледено апстрактно и далеко и беживотно и празно, него зато што је ова ледена чистота исувише врела и дубока, ова даљина исувише близу, и ова беживотност исувише страсна, и ова апстрактност је исувише конкретна и блистава.

52. и ако није, њраслику

– разуме се, праслику примордијалног почетка егзистенције, за коју знамо да

1. није истоветна са златнодобим (еденским)

бивством, јер је то у искупљењу новостворена егзистенција (Нови Јерусалим),

2. није празна и није без духа и није некавалитативна, него је квалификује посредством искупљења поново створена праслика егзистенције.

Према томе у средишту имагинације живи ова праслика.

53. ко је у њу смесџио?

Постављање овог питања делимично треба сматрати претераном савесношћу. А уколико није, треба упутити на ону сутру која излаже мисао о слободи. Човек није слободан у својој вољи није у поступцима, није у размишљању, него у животној машти, односно у томе шта човек имагинара. У почетку је праслика имагинације била еденска егзистенција, али је човек у средиште своје животне маште примио оно чиме су га зачарале силе таме. Тиме је преузео на себе неминовност животињске егзистенције. Искупљење га је спасило од ове неминовности и он је створио нову праслику. Човеку је дата слобода да даље живи у неминовности материјализованог космоса, или да изабере искупљење. Праслику изриче реч објављења, али човек треба да смести реч у животну машту. Ову од многих толико погрешно схваћену (несхваћену) ситуацију апостол Павле (Римљанима, 9:11) овако је изразио: како би се одржао унапред прописан закон Бога, заснован на слободном избору, он не зависи од дела, него од одлуке позивне речи (*οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος*).

Наравно, овде је подједнако важно да је

1. унапред прописан закон (детерминација, неминовност, *ἀνάγκη*) важећи за свакога ко своје спасење гради на материјализованом космосу, али нужност сместа губи важност ако

2. човек своје спасење слободно смести у целовитост егзистенције и овде

3. пресудну снагу нема дело, него то што

4. човек реч позива прихвати у се, односно што је смести у средиште своје животне маште. То је и

основна мисао Бемеовог *Gnadenwahl*. Битно је овде да у прибављању спасења дело (добар поступак) само по себи и празно (некавалитативно) нема значаја, па било оно увежбан, било насилан, било култан акт (*οὐκ ἐξ ἔργων*), али је тим пресудније да човек реч позива прихвати у своју имагинацију (*ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος*). Акт прихватања је слободан. Због тога на позив спасења човеков избор спасења (*Gnadenwahl*) почива на слободи, и човек своје спасење прибавља не на основу унапред прописаног закона (предестинација), него на основу слободе. Објављење иначе користи исту реч (*ἐλευθεροσ*) и за слободу и за спашеника, јер ко је себе ослободио, он је слободан, односно задобио је спасење. И зато Бадер каже (22. сутра) да је највиши смисао егзистенције (једини њен морал) слобода. И зато је морао да тврди у објашњењу 13. сутре да је најважнији задатак реализације прибављање и активна примена слободе.

54. Нормалан човек

Раније, у вези с објашњењем 38. сутре, требало је поистоветити нормалног човека с изворном егзистенцијом. Праслика изворне егзистенције живи у човековој животној машти у облику и бићу нормалног човека. Ово поистовећење је онда требало начинити зато како би се изворна и цела егзистенција могла одвојити од кварне (грех, лудило, болест). Нормалан човек није кваран, него није цео (чист, будан, здрав) човек. Реч објављења изриче име ове нормалне егзистенције и човека.

Од тада смо већ сазнали да овај нормалан човек није некавалитативан и није некавалитетан и није празан; не постоји дух без квалитета, хемијски чист дух. Ово погрешно исходиште баштине касније је створило многе неприлике, а ствара их и данас. У новије време нарочито, на основу учења идеализма о хемијски чистом (некавалитетном) духу, цео низ планова спасења (на пример, егзистенцијализам и психоанализа) уверен је да је нор-

малан човек празно биће^о којем је много говорила и средњовековна мистика (Екхарт, Таулер, Рујсбрук). У новије време се визија некавалитетног човека примењује у великим размерама и на целе народе као принуда коју је обавезно спровести. Овога човека покушавају да масовно реализују. Изграђује се таква уметност, књижевност, штампа, пропаганда, али нарочито таква педагогија која у животној машти човека систематски неутрализује сваку врсту квалификовања. Обично влада мишљење да је на овај начин успела реализација тзв. бескласног човека. Међутим, оно што је успело да се постигне смештањем у имажинацију слике бескласног човека није некавалитативан човек, него је реализацијом настао безбојан и незанимљив и безначајан човек без својстава. Ова се егзистенцијална слика може назвати егзистенцијом нулте тачке зато што ни из далека није некавалитетна, али је насупрот томе лишена подробности и стерилна. Али одмах треба утврдити да је животна машта човека зато лишена подробности и зато стерилизована како би се у такву животну машту потом могла сместити по вољи било која слика. У овој намери се крије: политичка моћ је открила да је најлагоднији начин владања ако се може увести обавезан, за свакога важећи масовни животни план (план спасења).

Поступак је, што се на први поглед може и утврдити, црни магијски акт, у великим размерама, али се до сада бар окончавао крахом. Нигде није успело успостављање егзистенције нулте тачке. Оно што је успело јесте појачавање квалитетности у нечувеној мери, односно незамисливо ширење и заостравање греха, лудила и болести. Они који су наметнули човечанству реализацију нулте тачке егзистенције, нису били довољно алхемијски информисани и

1. мада су знали да ако нешто желе да реализују, морају поћи од имажинације, али нису обратили пажњу да

2. некавалитативна (празна) егзистенција се не

може реализовати, а нарочито да

3. ако је реч о егзистенцији нулте тачке, човека не треба реализовати него дереализовати, што није ништа друго до све више удаљити нормалног човека од његове праслике, и у њему појачати моћ греха, лудила и болести.

Слику стерилизованог човека (лишеног подробности) човекова животна машта није примила, и вероватно да ту слику и не може да прими, будући да она није слика (није реч). Празнина се не може реализовати. Ништа је неостварљиво. Чему је директна и по себи разумљива последица да је анулирање немогућ подухват за човека. Што опет значи да он узалуд жели да нестане из егзистенције, не може. Не постоји анулирање, него егзистенција. И нема одласка без плаћања рачуна.

55. уз њомоћ основној сџања излази на њуџ

Основно стање је нормално, а то је безгрешан, будан и здрав човек.

56. Ко се одвоји од основној сџања

– услед чега се одваја? Одваја се зато што у својој животној машти не реализује праслику нормалног човека. Праслика је поремећена. У свом лудилу животне маште на себе је применио такву слику (тима је побркао себе) из које извире грех и болест. На основу деформисане слике имажинације може да оствари само деформисани животни план.

57. њосџаје чудовишџе

Ово деформисано биће је чудовиште. Свемир је створен према броју, тежини и мери. Древно знање о овом реду и сразмери и сагласју, које је човечанство знало пре историје, данас је такође потонуло у заборав. Кинеске и хиндуске и тибетанске свете књиге, Кабала, Толтеци, а нарочито орфика, у различитим аритмологијама чува-

ју у одломцима ово велико знање. У сваком случају знамо толико да сразмера и сагласје долазе до изражаја у бићу изворног човека. Дакле, нормално у овом случају значи да је нормативно, законито и правилно. Чеге свако треба да се држи. Према томе, деформисан и поремећен човек (болестан, грешан) јесте без сразмере и без сагласја, непрописан и незаконит. Изворна сразмера се пореметила, поједини чланови и делови прекомерно су се скупили и закржљали, други су се раскрупњали, поједини су нестали, други се постали владајући. Изворни поредак се распао. И бивство, у којем данас живимо, непрописно је и незаконито.

Ово место је овде нарочито погодно да би се ставила разјашњавајућа примедба у вези с ранијим подстицањем тумачења сутре. Главна тема је остваривање. У изразу остваривање употреба речи стварност, међутим, константно је двоструког смисла. Односи се на

1. примордијалну
2. сломљену (покварену) стварност, односно изворни свет, као изворна стварност, није прецизно одељен од присутног света (стварности). Две стварности се не могу, нити се смеју раздвајати једна од друге. Ако би човек то учинио, безусловно би или

1. доспео у шкрипац идеалиста уколико би у интересу изворног света био принуђен да порекне присутни, у екстремном случају да тврди како је присутна стварност непостојећа (Платон), или

2. доспео у шкрипац реалиста уколико би требало да порекне изворну стварност и да тврди да је примордијална (безгрешна, будна, здрава) стварност непостојећа (позитивизам, материјализам).

Обе стварности су важеће. Зашто? Јер је егзистенција у потпуној целовитости дата и сазрела. И зато треба упознати целину. Значи, уместо да човек пориче било једну, било другу, препоручљивије је утврдити однос између две стварности. Однос између две стварности јесте оно за што објављење каже да:

Ако се уздигнем у небо, уздижем са собом и целокупан свет. То је уједно и делатност остваривања.

Шта ова реченица значи? Не да склањам присутну (сломљену) стварност. Него да је ова стварност овде у времену и простору деривативни облик прве и изворне стварности и њу овде одржава примордијална стварност и она је незамислива без изворне стварности. Али је ипак не треба уклањати ни уништавати, јер стварност овде и сада, ма и у кварном (сломљеном) облику, није ништа друго до прва стварност. Не према броју, мери и тежини, него несразмерна, неуредна, неусклађена, непрописна и законита. Ја ту стварност не смем да бацам кроз прозор, него је морам преобратити у изворну стварност (трансмутација). Уздићи је, као што каже објављење. И то на тај начин што другоразредну стварност треба да претворим у прворазредну, да је издигнем из времена (из кварности) и да је претворим у некварну (истинску). Остварити значи кварну, неактивну, омамљену, хаотичну, грешну, мутну и болесну, несразмерну и неусклађену и незакониту стварност треба претворити у примордијалну стварност, начинити је присутном и афективном и активно делатном моћи.

Два већ поменућа упућивања не смеју се оставити изван пажње:

1. примордијална стварност, чију моћ треба потврдити, није златнодобна стварност баштине, него хришћанска, односно није стварност стварања, него искупљења;

2. остваривање се увек поклапа са оживотворењем, јер у свом бићу могу постати оно што сматрам обавеним за другога. Могу постићи само оно спасење (остваривање) за чије придобијање другоме желим да помогнем. Због тога је појединачно спасење нонсенс. Спасење досежем заједно с онима чије спасење сам преузео на себе како бих своје задобио спасењем које су они досегли.

58. Такав је дар

Дар је карактеристичан начин деформације, који је сутра малочас назвала чудовиштем.

59. који јесће сурла

– односно болесна отеклина у човеку сред његових недостатака и празнина. Грба. Дар се у свету поремећеног реалитета сматра позитивним. Поред осталих својстава заиста је позитиван, јер располаже делатним и ефективним реализаторским силама. А то је у њему важно. Дар је оно својство које активно реализује. Али знамо да дар ни из далека није знак безгрешног, будног и здравог живота. Дарови, баш напротив, већином поседују срозано својство будности, више су болести, и готово у свим случајевима су реализатори греха, или у најмању руку греха. То ће се ускоро испоставити.

60. ђођошово ѓеније.

Генија хинду баштина назива великим ставом (*махамудра*). Геније је карактеристично чудовиште које није ништа друго до колосална грба. Човек који је несразмеран, њиме апсолутистички и терористички влада један једини дар, и цео човек служи лудилу (греху, болести) генијалности. Ова чињеница се може практично проконтролисати на генијалним људима историје. Наравно, геније има и други смисао, и о томе ће одмах бити речи. Сада само треба нагласити да је негативна вредност спасења генија који се отрцано назива великим ставом.

61. Паразити

Даровити. Усисају у себе сокове који хране људску егзистенцију, храну прождеру испред свих других својстава, сами се угоје и надму, и поремете сразмер (број, мера, тежина) људског бивства.

62. Вера у њих

Својство је гелер експлодиране сагласне целине. У том смислу га објашњава и Беме, нарочито у маленој књизи о четири комплексције. Беме полази од четири врсте темперамента. Он темпераменте поистовећује с елементима и каже: колерик одговара ватри, сангвиник ваздуху, флегматик води, меланхолик земљи. Међутим, четири елемента су четири парчета јединог поломљеног праелемента, и отуда ни четири темперамента нису ништа друго до четири крхотине јединог основног темперамента. Четири темперамента показују четири основна обележја кварности. Задатак човекове реализације јесте четири темперамента опет сјединити у један целовит. Али (и ово је већ више пута требало истаћи) не онако како је у изворном основном стању (златно доба), него онако како је алхемија учила на основу објављења: стопити их у петом елементу, *quinta essentia*, односно у искупљењу.

63. ђочива на ђођрешном шумачењу њихових својстава

Својство погрешно тумачи онај ко живи у уверењу да својство у сваком случају има позитивну вредност спасења. Ову грешку су починиле модерне нововековне тзв. природне науке на тај начин што су вредновале испод сваке критике. Треба да примимо к знању да апсолутни вредносни поредак (број, тежина, мера) није некавалитиван (хемијски чист дух), него је, дакако, квалификован како каже алхемија: ферментиран, односно има основну боју. Онај ко не полази од фундаменталне ферментације људске егзистенције, мора погрешно разумети својства.

(Белешка: Ферментација, односно сликање, другачије речено упућивање (посвећивање), једна је од најважнијих речи објављења. У грчком је то *βαπτίζειν*. Погрешно се преводи као крштавање. Заправо значи упућивање. Упутити значи бојом

прожети. Пажња! Не обезбојити. Не учинити некавалитетним и не празним, него офарбати. И још једном пажња! Боја није премаз преко површине, него својство и карактер основног квалитета. Човекова егзистенција има овакву основну боју и хришћанско посвећивање (реализација) није ништа друго до што човек самог себе прожме овом основном бојом. Упућивање је иначе у свим случајевима посвећивање у неки део, зато крштеник на крштењу добија име. Хришћанско посвећење значи да човек уз своје име добија још и име Искупителја, јер је упућен ферментом Искупителја.)

64. Мера: ко је у служби какве власџи

У тешкој ситуацији сада коначно јасно видимо. Говорећи малочас о дару и генију морали смо заузети сасвим негативно гледиште. Сада се испоставља да је неумесно ово одбијање у вредновању својстава. Вредност својства (дар, способност, генијалност) одређује то каквој власти оно служи. То је само други израз за то с каквом је прасликом везано у животној машти, односно и на концу, какву слику остварује. Ако имагинира кварну и поремећену (грешну, мутну, болесну) слику, дар је лош. Чак и у случају ако је као дар заслепљив. У том случају је чак много лошији. У овом случају дар реализује заслепљиво, али реализује грех, лудило и болест, односно управо дереализује, односно чини егзистенцију све више кварном, мутнијом, грешнијом и болеснијом. На овај начин су повезани геније и лудило, али треба додати и геније и болест, и геније и грех. У служби позитивног и негативног. Позитивно ферментовано негативно. Увек изнова треба бити убеђен у то какву је човек слику ставио у средиште своје животне маште пре реализације.

(Белешка: Раса, државе, народи, па чак и покрети имају свој фермент, односно њихова егзистенција има основно обележје, које се показује на боји коже, или чак на националној застави. Боја папа је бело-жута. Француска застава је црвено-

бело-плаво. Немачка застава је црно-жуто-црвено. Фермент социјализма је црвено. Човекова коса и очи и боја коже означавају фермент његовог бића. Знамо да квалитет музичких и говорних тонова одређује основна боја. Према овоме сликарство је уметност ферментовања. Боју коју сликар реализује, он извлачи из дубине ствари (Ван Гог). Фермент је увек присуство смисла (логос). Ко орфику познаје тек из далека, он зна да је основни фермент егзистенције број.)

65. Познавање људи

није психологија, него с њом заједно карактерологија, физиогномија и цела антропологија заједно са свим парцијалним дисциплинама.

66. у данашњем облику је демонологија

Нема некавалитативног дара. Незамислива је таква реализаторска машинерија и снага која постиже сјајне успехе, али је независна од онога што остварује. Сваки дар је ферментована способност. Задивљеност човечанства с којом се оно толико чуди пукој дароликости је прилично ниског нивоа, јер се одушевљава Демостеном исто као и гутачем мачева, и појединим варалицама исто као и светим Фрањом. Испољавање елементарне снаге егзистенције? Да. Одиста постоје колосални демони. Стари завет прича о Мамону као о најјачем од свих. Како се данас схватају својства, то је заправо демонологија: даровитим се називају такви демони који запоседну човекову животну машту и имагинирају. Један део ових демона испољава делатност која је сагласна с веродостојним планом спасења, други део развија делатност супротну плану спасења, односно један њихов део реализује, други дереализује. Модерна наука, која је неосетљива за стварност изван материјалног (природног) света, и само располаже јединим вредновањем да ли је неки дар живот-но позитиван или живот-но негативан – природне

науке не знају да се у талентима крију углавном паразитска демонска бића (веома често у псеудоморфози, односно у таквим лажним облицима који имају маску супротну од карактера деловања), бића која су заправо запосела имагинацију. Примера за лажне облике има много на подручју религије, политике, науке, морала и социјалне свакодневице. Моћ демона може постати кобна ако они доспеју у средиште животне маште. Највећи број тзв. генија у историји заправо је опседнут, и у њима – из средишта – имагинира неки демон. Они су велики став (*махамудра*) интелигенције, или телесне снаге, или спретности, или аскезе, или упорне сврсисходности, или нечега другога, и њих сутра назива чудовиштима.

67. чија је основа бркање

О бркању је било речи у 47. сутри, и то на тај начин што је будно поистовећење одвојено од бркања. Ако поистовећујем, основа ми је виђење, ако бркам, основа ми је привид. Магловити дармар привида (маја) и бркања даје резултат у лудилу (авидја).

На оваквом фундаменталном бркању почива схватање по којем модерне природне науке разумеју и вреднују таленат (активно својство које реализује). За схватање је карактеристично да је у највећој мери несвесно (поремећено, мутно), јер у својству не примећује делатност демонске природе. Меру знамо. Знамо да пресућује ко је у служби какве моћи. Не постоји некавалитетна егзистенција, али ни некавалитетно својство. А својство у свим случајевима процењује нека моћ. Ову моћ баштина назива демоном, и будући да се од тада није јавио погоднији назив, треба га прихватити. Модерно познавање човека верује да су својства природне силе. Ово бркање је имало и има несавладиве последице. Једна је од њих да је човек, будући да не познаје право лице (име) својих својстава, изгубио утицај над њима. Својство влада човеком, не човек својством. Својство које је

дограбило моћ у великој мери назива се страст. Улога страсти (демона који су стигли до изузетне моћи) јесте да сопствену аутократију остваре у човековом животном плану (плану спасења). Међутим, резултат живота којим управља страст у свим случајевима јесте крах.

(Белешка: Видећи животне планове новијег доба, човека захвата не негодовање, не срџба, много више сажаљење. Било да је реч о индивидуалном, било о заједничком животном плану (држава, народ, религија, класа итд.), градитељ плана нема појма о истинској природи елемената грађења. Знамо да је Шварц Берцтолд, попут средњовековног дилетантског алхемичара, помешао дрвени угаљ и шалитру и поверовао је да ће добити злато, али је смеша експлодирала. Истина, прибављено је знање о елементима спољне природе, али је незнање о елементима унутарње природе добило незамисливе размере. Људи помешају елементе који одговарају сумпору, шалитри, дрвеном угљу и када се за смешу испостави да је барут, они су запрепаштени. У познавању унутарње природе данас смо отприлике на оном нивоу на којем је био Шварц Берцтолд у познавању спољне природе. Ако другде и не, овај дилетантизам је потресан у стварању животних планова великих заједница. Кобна необавештеност о природи пнеуматичких сила. У већини случајева се на папиру може израчунати према саставу елемената тренутак експлозије (рушења, краха, пада), исто као и из мешавине глицерина, шалитрене киселине и сумпорне киселине. Зато колосални крах следи један за другим у модерном добу. Нико да се освести како би и у односу на пнеуматичке силе природе било неопходно бар такво солидно знање које се само по себи подразумева у физици, хемији и биологији.)

68. а њоследица је оїредмећивање

О парцијалној објективацији већ је било речи у првом делу. Када човек није у стању да реализује присуство потпуне целине егзистенције, егзистенција је прispела у комадима, а ове пројектоване крхотине се називају предметима. Субјект (личност) нема одговарајући потпун и целовит објект. Јер свака је објективација безусловно парцијална. Када човек падне из свог основног стања, он губи будност. Живи међу привидима и брка, и владавину над собом препушта демонским силама будући да их не може препознати. А уз то још верује да је то природно. Резултат раздробљености целог јединства људског бивства јесте виђење у предметима. Због тога се може говорити о комплексу објекта. Јер ако се обрачунам с погрешним држањем, сплет се разрешава, више нема предмета.

69. њосїваривање,

јесте егзактна последица претходног. Пример: језик. Кажемо: трешња, или јабука, или сир, или хлеб. Постваривање каже: роба. Постваривање обезбоји стварност (лиши је њеног фермента), одузме јој многе и богате квалитете, и тиме је деградира. Коначни циљ: лишити стварност њене сакралне суштине.

70. обезличеносї

јесте последњи тренутак постваривања када човек постане ствар (предмет).

71. и неословљивосї.

Демони су магијска бића. Дух им је кваран у толикој мери да не разумеју реч, чак се плаше будилачке моћи речи. У овом смислу демони су константно луди. Присуство демонске кварности може се утврдити у свим случајевима, где се неко

плаши речи, затвара се и повлачи и подиже границе и прекида везе и гради зид, односно када покушава да сам са собом проживи егзистенцију. Што неко живи под јачом демонском опседнутошћу, све мање се може отворити према речи. Обезличени човек је неословљив и не може се убедити и не може се наговорити. Не уме да се укључи. Владајућа демонска страст искључује га из заједнице егзистенције. Није доступан. Страст рађа фикс-идеје. Фикс-идеја се претвара у маску. Некада се опседнутост демонима покушавала лечити бајањем, јер демон, ако и јесте неословљив, снага речи је једино чиме се може одагнати.

72. У овој сїшїуацији

– односно у ситуацији када човек, као последица бркања привида, живи свет опредмећен, постварен, безлично, и тако коначно неословљиво,

73. реч се не може реализовати.

Могућност реализације је нестала. Такав случај је редак. Безнадежних ситуација пак уопште нема. Јер ако би неко потпуно постварен и обезличено и неословљиво, опседнут искључиво својом демонском страшћу, затворен у своје фикс-идеје могао да живи као пука маска, значило би да је он у потпуно дереализованој (нестварној) егзистенцији, односно да је анулиран. Мада су нарочито у последње доба настојања на овом подручју достојна пажње, могућност остваривања негативне егзистенције ипак ће бити све мања. У сваком случају нема такве безличности и неословљивости која више није у стању да реализује. Оно што је често, и то изузетно често, јесте да у недостатку створеног будног животног плана људски живот приликом селидбе исто је толико далеко (можда још даље) од спасења него у тренутку рађања.

74. Сазнавање целине сīварносīи

– другачије речено, примена (реализација) животне маште

75. може се збиїи само по цену истеривања демона.

Делатност сазнања је у крајњој линији егзорцизам. Зашто? Јер је примена будности (безгрешности, здравља). Демони се плаше само светлости. Зато се плаше речи. Зато постају безлични (ствари) и остају неословљиви. Истеривање демона нарочито будизам сматра прворазредно важном делатношћу, и на тој основи многи верују да је то једино што треба учинити. Опет је реч о изворној квалитетности егзистенције. На Тибету се каже да човек има један задатак, разградити. Разградити све. Својства, таленте, машту, мишљење, опажање, све разградити. Испразнити. Остварити празнину. Али знамо да егзистенција изворно није празна. Ни животна машта није бео лист хартије, него има печат праслике. Будистичку нирвану не треба схватити као непостојање и ништа, него као потпуност егзистенције.

Најпростији и најделотворнији начин истеривања демона јесте ослобађање супротности. Принцип је следећи: насупротив неком својству треба поставити супротно својство. Односно насупротив свакој демонској моћи треба поставити супротну демонску моћ. Насупрот негативној позитивну, насупротив позитивној негативну. Наспрам болести здравље, наспрам здравља болест. Наспрам греха врлину, наспрам врлине грех. Не треба се плашити. Ако демони један другог узајамно угледају у огледалу и препознају се, обојица ће изгубити своју моћ. Коначно, операција реализације не зависи од прибављања неке парцијалне врлине или парцијалног здравља, већ од освајања целе егзистенције. Циљ није развијање појединачних својстава. Ко жели нешто слично, да непозвано преузме нешто из целине, он разара једин-

ство, постварује и обезличује. Треба ослободити сва својства. А кад она у целини буду слободна, она ће наћи своје место у плану спасења. Полудела реализација тзв. врлина изазвала је у човечанству неизрециву гомилу невоља. Чуанг-Це свеце исто тако сматра штетним као и злочинце, јер је светац исто таква грба као и харамија. Треба ослободити (а не потиснути) супротности како би у узајамном осветљењу могле препознати једна другу и саме себе, заузети своја места и развити своју делатност сходно својој природи у свету створеном према поретку број-тежина-мера.

Ко се овде збуни, нека опет пролиста 37. сутру, где је, готово с превише подробности, било речи о моћи објављења над дубинама. Ове дубине (понор, тама) постоје, и у стварању ће увек постојати. Стварање није настало на основу малог катекизма пијетиста. Није невоља у томе што постоје инферналне силе, него што су одвојене од светлости, и тако испољавају своју незакониту и непрописну делатност. У чаробном свету (*Wunderwelt*) стварања живе ослобођене супротности, и не треба се ужаснути што тама гута светлост. Не треба се плашити зато јер реч објављења влада дубинама.

76. Важно је оно шīо свако

Завршена је анализа талената и својстава. Сада следи утврђивање да за прибављање спасења нису неопходне привилегије талента. Доспели смо у свет изван својстава. Наспрам сваког својства налази се супротно својство (огледало) у којем се свако својство упозна и препозна и заузме своје место према своме квалитету.

(Белешка: Наравно, греши онај ко на основу одбијања талената може да закључи да се тако снижава ниво егзистенције. Значај великог човека (велико остварење, дело, изузетна способност, геније) остаје непромењен. Јер нормалног (неоштећен, здрав, чист, целовит) не треба

тражити доле, него, дакако, горе. Оно због чега је за нас геније толико важан јесте што нам својом величином пружа чалабрчак истинске егзистенције. Духовни (културни) народ исто тако. Нормално је горе, у културном народу, у великом уметнику, у нивоу који обележавају велика остварења.)

77. с њодједнаком шансом

Ако неко својство није привилегија, спасење постаје могуће за свакога, и само је једно неопходно: реализовати.

78. њосџиџе

Није важно оно што постижем с неком не-сразмерно надуваном способношћу. Није важно да стварам велика уметничка дела. Није важно да освојим свет. Све је то ствар талената, односно демона, као што су остварења интелекта, физичке спретности, увежбаности. Изузеци и безначајни људи. Важно је оно што постиже сваки човек с једнаком шансом. С обзиром на таленте полазимо уз услове који се међусобно разликују. Али с обзиром на спасење шансе су нам савршено подједнаке.

79. Праслика нормалног човека

Превише је било речи о кварној егзистенцији. Знамо да је исходиште хинду баштине лудило, хебрејске баштине грех, хеленства и модерног доба болест. Према томе нормалан човек хинду баштине јесте будан човек (будхи), нормалан човек хебрејске баштине јесте праведан човек (цадик), нормалан човек хеленства и модерног доба јесте здрав човек (*καλοκαγαθός*). Рано хришћанство је, по апостолу Павлу, преузело хебрејску баштину, и било у уверењу да је Јеванђеље учење о праведном човеку, према томе хришћанство је у своју имагинацију поставило цадика (код апостола Павла *δίκαιος*). Касније, нарочито код мисти-

чара, у средишту је пробуђени човек. Многи, као сколастичари, на пример, нису знали за ово питање. Реформација и комунизам и на овом подручју стварају анархију. Ситуацију опет спасава Беме (*Vom dreifachen Leben des Menschen*) када каже да праслици нормалног човека треба прићи исто-времено с три стране. Нормалан човек је уједно праведан, будан и здрав. Нормалан човек је и на нивоу морала, естетике и логике неоштећен, телесно, душевно, духовно. Присуство његових својстава и талената и способности није несразмерност његове кварности (грба, демон), него елементарни излив његовог богатства егзистенције.

80. даџа је у објављењу.

Праслика (име) нормалног човека налази се у објављењу. Независно од талента, ову праслику сваки човек досеже с потпуно једнаким шансама. Знамо зашто се налази само – и баш само у објављењу. Зато што се људско бивство искварило (човек је згрешио, будност му се замаглила, разболео се), и тако изгубило слику неоштећене егзистенције. Морала ју је објавити виша сила (*ἔξουσία*) како би је човек опет сместио у своју животну машту.

На самом почетку сутре поменуто је хришћанско мишљење, оно је збунило и погрешило посебно наглашавајући религију и добра дела. Сада већ разумемо и због чега. Ко наглашава и истиче елеменат религије (знања), приближава се хинду баштини, јер у религији жели да реализује будност (*видја*). Ово гледиште би се могло назвати магијским, а одмах ће се испоставити због чега. Ко истиче добра дела, приближава се хебрејској баштини, јер у добрим делима жели да реализује праведног човека (цадик, *δίκαιος*). Ово гледиште би се могло назвати етичким. Магија и етос заиста су супротстављени. Магија је феномен, ватромет, аморална. Због тога у средишту хинду баштине стоји појам маја (опсена). Етос је пак док-

тринаран, строг, безбојан, тврд. Ако човек жели да замисли пластично две идеје, нека једну поред друге постави хиндуску и хебрејску цркву: феноменално богатство вишеструко шарене чаробне зграде и строго геометријску моралну и пуританску цркву без икона и кипова. У првој живи феномен магије, у другој суморна строгост етоса. У првој живи више хиљада богова и богиња и демона и вила и митови и легенде и поезија и еп, у другој један једини невидљиви Бог, изговарање чијег имена је рушење светиње и терористичка забрана. – Магија и етос.

За објављење знамо да је остварило јединство баштина. Управо због тога од времена објављења магија и етос не стоје посебно, него се сусрећу у логосу. Логос (врховна моћ речи, *ἐξουσία*) ни једно није избрисао (“нисам зато дошао да избришем...”), него је постојећу вредност спасао и учинио плодном. Логос је средње место магије и етоса. Средње место на тај начин што логос, уз пуно задржавање сопствене врховне моћи, уједињује у себи магију и етос, и то:

– реч у свим случајевима има обележје мистерије, увек формира и ствара и обликује када каже, именује, обоји, одене, прикаже; тиме што изрекне она одваја стварност од таме, унутарње од спољашњег, дубоко од површине и оно што је у њој дубоко, тамно и унутарње, она покрива, како би истакла оно што је у њој светло, спољње и површина. Зато је реч мистерија, јер оно што покрива, она открива, и што открива, она покрива. Грчко *μύσθησ* значи прекривен, односно значи да онај ко хоће да се пробуди, он себе заклања. Ко хоће да живи у интензивном човечанству-заједници, он се повлачи у самоћу. Ко жели да види целину, он склапа очи. Зато је реч мистерија,

– али реч има и обележје које се у грчком назива *ἀλήθεια*. Алетеја је истина, али и непокривеност, без покривача, без одеће, без маске. Алетеја је и прозирност, јер *ἀληθής* (непокривен човек и без маске) зна да ствари види у њиховој изворној транспарентности тек ако је постао транспарен-

тан. И алетеја није ништа друго до блиставо поклапање заједничке прозирности човека и ствари. Ко је алетес, он нема тајне, нема шта да скрива, чега да се плаши и да покрива. Отворен и непокривен, и сва врата и прозоре према себи држи отворене. Само ако постанем прозиран, могу да видим свет у његовој прозирности. То је алетеја.

Е па, магијска и етичка природа логоса испољава се у томе што у себи сједињује мистерију и алетеју;

оно што видим прекривено, то није ништа друго до потпуна непокривеност, и

што видим у својој непокривености, то није ништа друго до велом покривена тајна.

У логосу нема магије без етоса, и нема етоса без магије. Уколико има, магија (сама) јесте црна (тамна) магија, етос (сам) јесте (таман) закон који квари живот. Јер је логос светлост, што не значи да укида таму, него да је ставља на њено место, у дубину, нека тамо буде мистерија, покривена, под велом, јер човек само у мистерији може постати прозиран и непокривен. Испољавање иде уз скривање и скривање уз испољавање, и оно што се испољава, то је увек мистерија, и што остаје скривено, то је увек транспаренција. Зато каже Беме да је свет тајна која лежи пред нашим разрогаченим очима.

Раздвајање религије и добрих дела на основу објављења не важи. Иначе свако то треба да увиди уз разумевање природе животне маште. Реч (пра-реч, логос) смештена у средиште имагинације укида раздвајање на тај начин што присуство, или неприсуство религије чини зависним од реализације, и обратно. Тиме је дат кључ за познавање природе дате речи (логоса) у објављењу. Међутим, у тој речи је дата и праслика (име) нормалног човека. Ову праслику досеже сваки човек с потпуно подједнаким шансама независно од талента.

81. Просветили се у оној мери

Ова праслика (име) појавила се свакоме у објављењу, и од човека зависи да ли ће је појачати у средишту своје имажинације, или ће је пореметити. Ако је појача, он реализује себе самог (своје име). Ако је поремети, он самог себе даље квари, односно самог себе чини све више грешним, луђим и болеснијим.

82. у којој се мери осјивари

Задатак јесте: видети (упознати: треба сазнати потпуну целину ставности). Како гледати све јасније? Тако ако очистим огледало. Чишћење огледала не може се одвојити од чишћења погледа очију. Како чистим огледало? Не бркам, него поистовећујем. Значи:

ако починим грех (лудило, болест) треба да кажем да сам починио грех.

Али: не желим да починим грех (у мени постоји воља, али нема извршења доброг). Шта онда да учиним да не бих починио грех?

1. починио сам грех,
2. грешан сам (будно поистовећење),
3. будно поистовећење покреће у мени супротни процес (ослобађање супротности). Јер једно својство настаје у другоме, с укусом претходног својства (Беме то назива *inqualiren*).

4. на сред среде осећања кривице појављује се врлина,

5. исправан сам (будно поистовећење).

Обично се верује да се тиме процес окончао. Није. Јер ако оставим овакву ситуацију, на сред среде врлине опет се јавља клица греха, и тамо сам где сам и био. Тек вечно лутање из једног у друго. Морам да се уздигнем изван (изнад) ове ситуације. И то:

6. и грешан сам, и честит сам (будно поистовећење),

7. значи нисам ни грешан, нити сам честит, него слободан,

8. слободан сам (будно поистовећење),

9. имам избор и поступама према својој одлуци. Јер оно што хватам, ухватило је мене. Док не мислим о себи, не-мишљење ме је ухватило (лудило, авидја). Када почнем да мислим, хватам светлост и светлост хвата мене. У светлуцавој светлости почињем да видим (видја "...виђење треба да сматраш за основу среће"). Видим, док држим грех, грех држи мене. Пустити. Док држим врлину врлина држи мене. Пустити. Јер у греху клија врлина, у врлини грех, као што на врхунцу дана, када је сунце у зениту, на сред среде светлости настаје малена тамна тачка, она све више расте, све више расте и шири се на земљи, и расте тама, и у поноћ, у сред среде ноћи настаје малена светла тачка, и она све више расте, и опет ће бити дан и подне. Ако држим слободу, онда слобода држи мене, и онда сам слободан. Налазим се изван игре, односно тада сам ступио у њу као озбиљан учесник. Зато је једино исправно ако држим слободу.

83. Извор невоље

Други део је окончан, следи развијање треће тезе. Та теза је следећа: треба овладати свим могућностима. То је истинска реализација. Грешка парцијалне објективације јесте што она самовољно издвојеним деловима (предмет, ствар) придаје самовољно претеран значај (особина, приватно власништво), смешта га у средиште животне маште, и почев од тог тренутка делић сматра централном важношћу. Тако је настала укупна филозофија. Да о модерним погледима на свет и не говоримо. Али смо видели чак и баштине. Упанишаде полазе од таме душе, и тврде да је почетак свих невоља неприлика лудила (авидја), због тога треба васпоставити будност (магија). Хебрејска баштина учи да је невоља праотачки грех, и треба остварити праведног човека (етос). Модерна наука полази од болести, и жели да реализује физичко здравље. Све су то парцијалне објективације. У средишту имажинације није целина, него

само део. Филозофија, било да се назива идеализам, било реализам, или некако другачије, такође самовољно издвојен део поставља у средиште. Поглед на свет, секуларизована филозофија чини то исто, али више и не озбиљно, само због тога што човек не може да живи без крова. Нема другог решења, треба овладати свим могућностима. И Упанишадама, и хебрејском баштином, и модерном науком, и филозофијама и погледима на свет. Све треба сместити у средиште животне маште. *Das Wahre ist das Ganze*. Целина је истина.

84. бесрамна глад за животојом

Рецимо овако: узрок невоље је покушај да човек у самом себи проживи целину. Да егзистенцију претвори у приватно власништво, да је резервише за себе, и одатле ако другог из самилости и не искључи потпуно, али свакоме дајући само баш онолико колико му се учини добро у његовом краљевском расположењу. Ово је сатанско крвопролиће о којем је било речи на почетку сутре. У свим временима је било људи, али данас их има нарочито много, за које је карактеристично да све сами хоће да ураде. Бесрамно се бацају на све што се испољава у чаролији света природе (*Wunderwelt*) као блиставо величанство (*Glanz der Majestat*), све оњуше, опипају, лискају и сисају, краду и скривају, прождрљиви и грамзиви, увек гладни и задихани, трчкарају, траже, претурају, чепркају, као да је њихово, али као да ипак није њихово, јер се тиме размеђу, али истовремено га поричу, полажу на то право, па ипак све раде кришом, узимају али са лошом савешћу, преждеравају се и повраћају, причају да су чисти, и не могу да спавају. У сваком случају овде се демон оклизне. Побрка егзистенцију са животом. Мисли да је ово овде целина. Демон је погрешно постављање. Он стоји наспрам живота, леђима према спасењу.

Бесрамна глад за животом у сваком случају се може препознати одмах и непогрешиво. Како?

На тај начин што онај ко пати од глади за животом, не уме да начини разлику између себе и другог човека (брка), не уме да начини разлику између чистоте и нечистоте духа, између здравља и болести, будности и лудила (увек и увек бркање). Зато онај ко пати од глади за животом не живи од непосредне стварности, него у свим случајевима од другог човека. Од онога што је већ неко други за себе обрадио и реализовао од стварности. Ко пати од глади за животом, он је паразит. Лепи се за друго биће, и сиса из њега егзистенцијалне сокове. Али не уме да начини разлику ни између чистоте и нечистоте. То је онај човек који отвара туђа писма, али се дневно четири пута купа. Али не уме да начини разлику ни између болести и здравља. За њега су грех и нечистота и лудило исто такво узбуђење и сензација као болест која испоручује увек све новије и новије јетке потресе, и која је тако заносно мучна (морбидна). Глад за животом је управо због тога бесрамна (нечиста, луда, болесна), јер без обзира на то каквог је порекла, све гута само зато јер има укус живота. Ужасно је у свему томе што она бива све гладнија, све прождрљивија и раздраженија и бесрамнија и похлепнија и нестрпљивија и опакија.

Бадер каже следеће: стрка човека који пати од глади за животом је безнадежна као онога кога је змија ујела. Било колико и било шта да прождере, остаје празан и свако његово дело губи се у танталовској бесмислености. За њега нема мира, пише Енох. Све што постигне, само је привид. Никада не досеже стварност. Не уме да стане (да буде слободан).

Пођимо од Бемеовог одређења *Блиставо величанство*. У вези с тим Беме се тако дубоко загњурује у егзистенцију, онако дубоко како се загњурују, сем објављења, само псалми. Сјајкање Блиставог величанства. То је слава коју очи у очи виде и разумеју само хорови анђела, и баш због тога не умеју ништа друго до да певају ову славу. То је највећи степен будности. Знање и виђење

псалама највише личи песми анђеоских хорова. “Не себи. Не због нас и не за нас.” У глади за животом је бесрамно и срамно што се чиста анђеоска тактичност у човеку затамни и он почиње да верује да је овде све за њега, чак његово. Ништа није његово. Понајмање он сам. И он сам је један једини зрачак Блиставог света чаролија. Никакву врсту самовољног права нема нико ни на шта у свемиру. Ово овде није његово власништво. Зато је тако понижавајуће и тужно, тако разочаравајуће и стидно видети човека који је изгубио елементарно поштење и почиње да се размеће обиљем и да зулумћари, а ни не поставља питање коме је све, како и зашто дато. Нема стрпљења, и нема стида за то да дочека док му буде додељен део, или можда да добије оно од чије се величине и лепоте опио, целину.

Али ако је тако, односно ако свемир, земља, свет, живот не постоје због човека, како се може и сме, чак треба овладати целином? Тако што овладавање ни из далека не значи присвајање, поготово не значи да је испред другог треба тутнути у свој цеп. Треба овладати целом егзистенцијом у пуној њеној целовитости, али је овладавање нарочите природе, ако нешто желим да задржим, одмах га губим. Егзистенција је тако конструисана. Што свако ионако зна. Само у свом лудилу мисли да није тако оно што је тако. Треба да овладам свим могућностима егзистенције, а шта ће се даље догађати, остаје отворено. Ако дам, вероватно ћу добити. Али никако нећу добити ако дајем са задњом мисли да бих добио. А сигурно је да ако желим да задржим, изгубићу. А што се односи на то када овладам целином, како је она моја и како сам ја целина, одмах ће коначан одговор дати 86. сутра.

(Белешка: једна од површинских појава модерне кризе света јесте свет капитализма и социјализма. Социјалисти оптужују капиталисте да не живе непосредно од свога рада, него од рада других. На језику сутре то значи да су капиталисти једна врста демонских паразита који се хране не

из стварности, него из живота других људи. Ова оптужба је умесна и тачна. Капиталиста у свим случајевима пати од бесрамне глади за животом, и заузима за себе стварност реализовану посредством других. Коначно, лепи се за друго биће човека и сиса из њега сокове егзистенције. За осуду.

Социјализам је такође за осуду бар на основу тако битног разлога. Јер ако капиталиста егзистенцију сматра приватним власништвом, социјалиста је уверен да је егзистенција колективно власништво. Свет и свемир припадају човечанству, поредак зависи само од тога да нађемо исправан принцип поделе. Наравно, овако размишља разбојник. Егзистенција и управо због тога земља, свет, живот, добра су настала за човека и нису настала за човечанство. Социјализам са својом бесрамном грамзивошћу глади за животом ово питање и не поставља. Свет као заједнички плен који – наравно, на основу тзв. праведног принципа, као да у таквом случају правда долази у обзир – само треба поделити.)

85. чије је скривено лице жудња за смрћу

Бесрамна глад за животом је таква демонска активност, чији је циљ прождирање егзистенције, углавном испред других, будући да она сама не зна да живи, у својој несвесности она сиса животне сокове других људи. Кад би се још угојила. Али увек постаје све празнија и све несвеснија. Баштина не може довољно да прича о томе да оно што је само живот, то је смрт. Ко тежину свога бивства пројектује у земни живот, он живи у смрти. Пуки живот има лице смрти. Како би добио више, он преступа меру и не зна да добија мање тачно за онолико за колико је пружао руку на више страна. Али више не уме да дође себи, и ако би и умео, не уме, сем као мора слутње да од тога ништа бити неће. Саморазарања, наравно, нема без кварења другог. И зато овакав човек не само да гута самога себе, него повлачи за собом свакога кога стигне. Ко је пио воде смрти, каже-Бадер, он ће увек жеднети.

86. Најуре смесѿиѿи,

Први моменат операције реализације. Смести-ти, наравно, праслику нормалног човека, и то, наравно, у средиште животне маште. Како се то збива?

Беме операцију назива *Anzündung des rechten Lebens* (паљење исправног животног плана). Сваки даљи корак зависи од успеха ове реченице. Што се тиче животне маште, питања се често постављало и поставља да ли она по својој природи лежи изнад површине свести, или испод ње. Одговор на ово питање: животна машта се простире тачно на граници свести и несвести, тако да је стално отворена у оба смера, и с подједнаком осетљивошћу прима слике и одозго и одоздо. У забатаљеном животном поретку имагинација у својој потпуности може да потоне испод свести, и да изгуби своју будност. У том случају човек нема утицаја на то какву слику прима. Потом сан примљене слике, већином у надахнутом тумачењу, баца назад свести. Међутим, животна машта се без великог напора може издићи из наше свести. Треба мислити на то да животна машта наставља ону сложену делатност која је уједно мозак-срце-желудац-секс. И примање (исхрана, опажање, полни акт) и рађање. Смештање се увек поклапа с актом примања. Зато активитет имагинације није само маскулин, или само феминин, него двополан (андрогин). Симбол смештања и зачећа у алхемији јесте плес краљевића и принцезе (оплодитељ и оплођена). То је примање хране (чулни утисак, семе оплодње). Успешно смештање се може препознати по томе што иде уз слично задовољство као ситост храном, или љубавни загрљај.

Животна машта је, рецимо, средиште пнеуматичке размене материја. Оно што прима (чиме се храни, што је оплођава) добија увек споља (одозго). Али сама га преображава (трансмутација) у оно што је добила. Имагинација није мушког и није женског рода, него андрогин. Сама себи

даје оно што прима. Семе и јајна ћелија. Зато не одговара само еротском акту, не само исхрани, не само опажање, него свакоме од њих. И зато је она једна врста древне активности потпуне вредности, што није ништа друго до *θεοურγία* (дивинација). Слика у имагинацији постаје живо биће. У заносу. У заједничком заносу сејања и примања. Човек се преображава у храну. Бићеш оно што једеш. У средишту имагинације то двоје се претвара у једно. Оствари се. Свака стварност је посредовање магије и активитета (*de potentia ad actum*). Због тога слика није само у мени, него сам и ја у слици. Због тога Платон каже да се човек у заносу сазнања поистовећује са сазнањем (*νόησις νοησεως*). Мисао је мисао мисли, каже Џојс (*The thought is the thought of the thought*). Али и дело је зделана делатност (*Il n'agit pas, on le fait agir*).

У акту пријема животне маште (смештање у себе сама) увек постоје три момента:

1. Творац слике (*creatio*) (мушки род – сперма),
2. обликоватељ слике (*formatio*) (женски род – оплођена),
3. измешталац слике (*factio*) (андрогин – пнеума).

Три момента су једнопросторна и једновремена и један од другог се не могу одвојити. Знак за три активитета у језику јесте мушки род, женски род и средњи “род”. Средњи не зато што је он заиста средњи (без рода), него зато јер је за човека укинута могућност егзистенције андрогина. Зато се јединство родова (прародност) у човеку променило у неплодност. Атомско језгро у физици научници су принуђени да називају неутроном (средњим родом), јер нема набој. Неутрон није прави него лажни андрогин (хермафродит), није отворен према две стране, него је затворен у оба смера (неплодан). Реализација човека андрогина један је од највећих коначних задатака, за који Откровење каже: кад од два буде један, човека пнеума ће поново задобити примордијално јединство, које је пад располутео. Због тога се мисао о хемијски чистој (стерилној) пнеуми може сматрати готово стручним нонсенсом. Пнеума

није безродна (хермафродит), него уједно располаже моћи над оба рода. Због тога сам у пнеуматичком акту истовремено оплодитељ и оплођени (*νόσις νοήσεως*), када упознам, и упознати упозна мене, када радим, дело ради мене, значи Бадерова дефиниција је тачна: *cogitor ergo cogito*, мишљен сам, дакле мислим. Значи, када у имажинацију примим слику нормалног човека, онда слика нормалног човека прима мене, и када ја мислим, он мисли мене, и то је у мени, и ја сам у њему. Примордијални акт бивства (*θεουργία*) андрогинске природе човек је једино сачувао у својој животној машти, по свој прилици овде зато јер пут према примордијалном акту бивства води преко животне маште, не назад, него (временски) напред, односно не у смеру златног доба, него испуњења.

87. зајим чекаји,

Кад се акт пријема догодио, треба чекати. Нема два човека код којих је време кристализације једнако. Ако моменат пријема готово у сваком случају иде с потресима, с веома појачаном активношћу снова, кризама, визијама, заносима, раздобље очекивања најчешће изгледа празно и неплодно, у многим случајевима неутешно и пусто. Мистична литература располаже многим, веома добрим описима ишчекивања (св. Тереза, Сеус, Свети Јован од Крста). У многим случајевима ишчекивање је тако дуго јер се човек прилепи уз дивоту-занос (доживљај раја) који иде уз пријем, и не може да га се одрекне. И квијетизам (Соледад), правац седамнаестог века, обележава то што је извршио пријем, али се занео ентузијазмом имажинације, и отуда није хтео да изађе. Као жена која се опије од уживања у оплодњи, и своје дете неће да роди (занос бременитости). Одржавање стања ентузијазма у сваком случају се потврђује исправним. Степен топлоте човекове егзистенције је виши у оплодњи, и његова намерна консолидација је добра. Човек се преображава (транс-

мутација) у топлоти заноса. Алхемија наглашава да прављење захтева (остваривање праслике) ватре и ватре и ватре. Примљену слику исијава сулфур (праватра душе).

88. али не бесјослено,

Не сме се постати жртва замамљивости раја. Знање баштине пружа расветљења о овој заблуди. Упанишаде кажу да човек доспева у рај због својих врлина, али ту се може задржати само до извесног времена, онда мора да се врати, јер није прибавио своју слободу. Спасење се не сме побркати с рајем. Исто то каже Орфеј, то говоре и Тибетанци и Египћани. Ко се беспослено преда задовољствима раја, он је тек започео свој пут спасења, и првој замамности (искушење) није успео да се одупре. Остваривање сасвим не разуме онај ко верује да је овде реч о прибављању индивидуалне вечне среће. Остваривање је теургија. Разлагање мисли уследиће одмах у објашњењу 95. сутре.

89. и њрејоручљива је нека вежба

Не задржати. Ништа не задржати. Понајмање спасење. Ни за тренутак не заустављати кружно кретање реч-мисао-дело, него оно што се јавља у животној машти као план спасења и односи се на лични живот, то одмах применити на другог човека. Зачеће је тек онда исправно (нормално, законито) ако човек пројектује слику из имажинације. Оно што је човек добио, он то у предаји мора да увишестручи. Зато безусловно треба применити неку вежбу. Претежни део акта пријема има магијску природу. Магија је пак феномен без етоса. Сан, ако се човек залепи за доживљај раја, обично живи сликом позоришта, тиме назначава да је човек постао пуки гледалац, и за егзистенцију је позоришна представа. Ако је човек само уживалац (само потрошач) и изузима себе из делатности спасења (производње), одмах постаје демонски

паразит. У магијски ток треба увести етички ред. Зато нека примењена вежба буде моралне природе.

90. Мојриши на кризну шачку

Ко верује да силе таме радо и са стрпљењем посматрају човеково остваривање, тај греши. Овде није реч у првом реду о тако честим искушењима у периоду ишчекивања. Одлучни избор се још није догодио, и до тада је све нерешено. Силе таме (*Orcus*, доњи свет) своју снагу чувају за кризу, а то је пресудни тренутак реализације (метаноја).

Розеншток на следећи начин описује ситуацију: чаробну слику рајске среће пнеуматичке силе просипљу по човечанству, као семе у земљу, готово без преомишљаја, али можда без избора, и ова визија у човеку делује као продор безграничног бивства у принудни свет простора и времена. Збива се на ничијој земљи, у сновима уметника, у ускићењу, у онима који верују у идеје. Овамо спадају такође теолози и филозофи који тако много причају о трансценденталном. То је замак Грал. С оне стране. Али само оно може успети што одлучно и свесно преузима на себе законе овога земног бивства. Само оно израста високо што је ухватило корена. Оно што је најпре зрачило одозго према доле, као муња, у једном једином моћном трену, оно мора да израсте одоздо према горе, и да се врати. Нема један почетак, него два. Пријем је први, други је полагани раст.

То је криза. *Vis eius integra, si conversus fuerit in terram (Tabula smaragdina)*. Његова снага је потпуна ако се опет окрене према земљи. Пријем одговара оплодњи, окрет назад рођењу.

Како не би било неког неспоразума, још једном: када животна машта прими у себе магијску визију нормалног човека и поистовети се с њом, збива се оно што Бемеови следбеници називају *централно знање*, зато што се односи на средиште егзистенције сазнавања човека (сазнање целине

стварности). Ово централно знање, међутим, збива се у свим случајевима уз преображај када се сазнавалац поистовећује са сазнатим, а суштина целе ствари јесте: јединство знања и делатности, односно остваривање (престваривање, трансмутација). У овом акту се покрећу укупне скривене снаге човека, јер он стоји пред неопозивом одлуком. Покреће се светлост, али и силе таме. То је тренутак који теологија назива отелотворење речи. То је оно када се пнеума спусти, оплоди, и сада се оплођена окрене назад. И почиње да уздиже свет заједно са собом (*si ascendit a terra* – кад се са земље окрене назад). Оно што у трену долази до речи, то је управо тама чије бивство у његовом корену окрет доводи у опасност. Човека очара готово у свим случајевима. Али се испоставља да је тама страшна само из даљине. Очара човека, а коначно ако се човек не уплаши и не устукне, не зна шта би с њим. На кризној тачки постоји једна једина чаробна реч, која спашава у свакој ситуацији, а то је: Нека буде воља Твоја! Тама тада губи своју моћ. Бадер каже да се овом речи може одгурнути свака инфернална сила у доњем свету.

Баштина учи да је човек потпуне вредности онај који се два пута родио (*двиђа*), прво према телу, затим према духу. Средиште реализације је ово друго рођење. Реч се спусти, зачне се у човеку, и човек самог себе (детенце) доноси на свет, други пут, не у знаку живота, него у знаку спасења. Смисао и захтев другог рођења изгубљен је из човечанства, и последице тога могу се нарочито запазити када човек види зулумћарење непосвећених на подручју уметности, мишљења, науке, државништва, папства.

91. Постоје шри сѿејена

Ова три степена су: концентрација, контемплација и медитација. Међу њима постоји разлика у светлости, у температури и у нивоу. Концентрација бира и зауставља између блиставих визија у животной машти ону која јој је неопходна. Већи-

ном је поставља у средиште. Контемплација свесно фиксира место визије на тај начин што свој поглед усмерава на њу, или, што је исто, саму себе смешта у зрачење визије. Започиње узајамно дејство између слике и човека. Медитација лагано и пажљиво раздваја и одваја све што не припада визији, на концу одвојене елементе групише и распоређује око средишта.

Степени нивоа, температуре и светлости јесу екстатични степени. У концентрацији екстаза се исцрпљује у открићу моћи слике, њене чаробне снаге. У контемплацији умет да се загнури у магијску снагу визије. У медитацији умет да се поистоветим с визијом.

92. Примениши пробно време

Ово је пуки практични савет.

Ако је смештање било довољно дубоко, човек за време ишчекивања није посустао, и обављао је неку пригодну вежбу, резултат кризе је у свим случајевима исти, а то је удвајање. Најпре је веома мучно и незгодно. Бити располућен. По правилу једна полутина је мушко, друга женско. Једна светла, друга тамна. Ако човек обрати пажњу на снове, може да сачини каталог својстава два човека. На концу, алхемија је и овде у праву. Два елемента (два човека) нису ништа друго до два праелемента примордијалног стварања, вода и ватра (*еш-мајим*), а ова два зато јер је небо (спасење) јединство ова два елемента (*шама-јим*), ватравода. Два елемента привремено живе одвојено, у специфичном драмском дијалогу, који се сада више не може и не сме побркати са суочавањем супротности светлост-тама. Човек-ватра јесте искупљено пнеуматичко биће; човек-вода је створени, природни човек, анимално биће. Прво је мушко, друго женско. За време пробног времена, препоручљива је његова примена, човек увежбава да без изузетка у сваком случају делује на иницијативу пнеуматичког човека. Операција је прилично тешка. Човек не треба да буде строг

(нарочито не суров) према самом себи (према анималном бићу), али нека не буде ни попустљив. Строгост води оној тигровској аскези која је коришћена у средњем веку, одиста не с много успеха. А попустљивост води у пропаст. Нека човек буде племенит. Великодушност нека повољно темперира однос између два бића. Анимално биће (које себе обично поистовећује с телом) живи у страху да ће пнеуматичко биће одузети и његово спасење. Ово глупо веровање да је тело гнездо греха, и да гомила мяса труне у земљи док се дух башкари у уживањима, трује однос између два елемента. Пнеуматичко биће мора да убеди тело да ће и оно добити свој део спасења и ако се престоарење (остварење) оконча успешно, и тело ће се ослободити. Човек је дух-душа-тело, и никада на никаквом нивоу егзистенције неће бити и не може бити друго до дух-душа-тело. Оно о чему је реч у реализацији јесте да од кварног дух-душа-тело треба начинити неоштећено-будно-здрави. Ако је анимални (телесни, природни) човек успешно у то убеђен, неће се супростављати пнеуматичкој иницијативи, чак ће радо послушати. Ватра ће прожети воду, може да испољи своју пуну снагу и ватра се неће супротставити.

Примена пробног времена збива се на следећи начин: човек одређује извесно време (најпре дан, дане, касније дуже периоде – али никада не треба да буде дужи од четрдесет дана), за то време појачано контролише себе приликом извршавања одређеног задатка. Ово никада не сме добити карактер казне или мучења, и никада нека не буде пука забрана (негативност). Ако човек четрдесет дана неће да једе месо, нека четрдесет дана чешћче једе мед, или јела која воли. За време пробног периода важно је да искушава сарадњу (интеграцију) елемената све док не открије на којој се тачки они саглашују и умеју да се повезују. Дух никада не може замењивати душу, ни душа тело. Учитељи кажу да је дух само примитивна душа и негативно тело, душа је негативан дух и примитивно тело, тело је негативна душа и примитиван дух. Негатив-

не и примитивне полове тако треба ускладити како би се остварило потпуно јединство. У том случају све троје ће доћи на своје место, испољиће своју пуну моћ, односно биће слободни. Ово никада другачије не може успети до активним експериментима и покушајима. Зато треба применити пробно време.

93. Технику свако сам сивара

Некада давно, у доба баштине, ови готови технички поступци чекали су човека. Поред осталих, таква је била дхјана (кинески чан, јапански зен). Дхјана је такав метод реализације који се може примењивати на свим подручјима човековог живота. Дхјана методом се може научити мачевање или израда мараме, шивење одеће, рибарење, учење језика, држање беседа, сликање слика, или обрада земље. Основни принцип (пракса) дхјане јесте да човек искључи из активности пнеуматичко покретачко биће, да га претвори у гледаоца, посматрача, усмеривача, судију: а анимални човек, пак, не чини ништа друго до што тачно и екзактно извршава упутства духовног бића које управља из невидљивог. Нечувена предност дхјане јесте што покретачка сила човекове делатности (рада) није неки инстинкт, или страст (демон), који је слеп и плаховит, животињски и бесмислен, него је у свим случајевима јасна пнеума. Човек, као што учи дхјана, ако се бори у бесу, лоше се бори. Само онај се бори исправно, ко се не љути на свога противника. То је перспектива.

Дхјана се у свим случајевима може применити. Али је ипак најисправније ако технику сам човек створи. Алхемија за то пружа обиље савета. Европске тзв. моралне вежбе могу се све користити. Углавном постижу супротне резултате од оних које желе (пример за то је цело европско васпитање: жели се припрема доброг грађанина, а буди се амбициозни злочинац).

Изграђивање технике јесте тежак задатак следећег периода после другог рођења.

94. Пажња! Лажни облици

Диференцирање лажних облика (*diakrisis pneumatikon*) задатак је времена чекања и експериментисања. У жару пријема и у одлучујућим тренуцима кризе диференцирање не врши човек, него уместо њега виша, пнеуматичка сила. Диференцирање није раст од горе према доле, него одозго према горе. Неисправно би било рећи да треба раздвојити добро и лоше. Зашто? Јер треба упознати целу стварност, и овладати свим могућностима како би пуна целина егзистенције у човеку могла постати будно и чисто, неповређено и здраво зрела. Лоше је оно што неправилно примењујем (не на свом месту). Зато је најважније знање примена (реализација).

Реализација учи да моћ која усмерава човеков живот није разум и није ум и није свесна одлука и није инстинкт, него моћ која настава у имагинацији, занос (*Begierde*) који прима магијску слику и претвара је (реализује) у активну (физичку) стварност. *Imagination, das Wesensschaffende Potenz macht magische Gestalt leibhaft*. Реалним називамо оно што произлази из магије (визија) и постаје активно. *Wirklich ist, was wirkt*. Што год је стварно, то у свим случајевима преваљује пут од потенције до стварне присутности.

Због тога је безгранична важност сваке слике (визије) коју човек прими у своју имагинацију. Јер слика се у перманентном заносу животне маште пали (зачиње) и себе претвара у физичку (активну) стварност. Реализација учи да не треба започети од свести нити од ума, него од виђења (виђење треба да сматраш за основу среће), јер што човек види (задиви се) својом животном маштом, то се у њему зачне, и ту слику имагинација задева у тело, и свака визија у човеку остаје неизбрисив печат, као што печат остаје на детету ако се бременита мајка нечему задиви. Нашим животом управљају визије животне маште, и баш због тога, будући да наш живот није ништа друго до одраз наших визија, реализацију (припрему живо-

тног плана, плана спасења) треба започети у животној машти.

Ову основну делатност човекове егзистенције алхемија назива *тингал*. Тингал потиче из тинктуре. Тинктура је жива визија која се налази на средини између чисто идеалног и чисто реалног бивства. Постоје три врсте тинктуре: небеска, земаљска и инфернална. Какву тинктуру човек прими у своју животну машту, прима такво биће и у том облику (бићу) рађа себе не за живот, него за спасење. Тингалити, дакле, значи (по Бемеу, према Бадеру) отварањем живота скривене тинктуре у неком бићу, превести биће у другу егзистенцију. Дакле, значи преко моћи реализације (отелотворења) моје животне маште себе преостварити у облике неке визије.

Знамо да је тинктура у сваком случају реч (логос, слика, праслика, број, фермент, визија). Диференцирање лажних облика значи увек је диференцирање речи. Према тинктурама речи су небеске, земаљске и инферналне. Одмах, овога трену, треба сазнати по чему се могу препознати инферналне речи. Инферналне речи су заправо лажни облици. Инферно у крајњој линији нема речи, прецизније, његов однос према речима је негативан. Инфернална сила не уме да се експонира (измести, поистовети). То је само друкчије речено за то што инфернална реч никада не уме да се отелотвори (не уме да се реализује), и управо због тога никада не може да буде лична. У свим се случајевима може препознати по томе што нема става. Ова реч обмањује и лисичи и клевета и заводи и ласка и размеће се и надмена је и лаже и предругојачује и забашурује и скрива и сумњичи и пориче и каља, све због тога како би себе прикрила, односно сакрила да заправо нема речи. Зато што нема речи, нема сржи, није слика, него лажна слика, није визија, него опсена, није лице, него маска, није покорност, него понизност, није боја, него мазарија, није прозирна, него празна. Инферно је присутан у свим случајевима када реч не говори ("...јесам који јесам"), него управо

не говори, него сумњичи, изазива, вара, обмањује, прикрива, чачка, клевета, забашурује (нисам који нисам). Ако је човек принуди да се експонира (поистовети), најпре покуша да направи хаос, помеша ствари, прекрије их тамом, прави мазарије, изводи лукавства. На концу напушта све, и нестаје.

Цео наш живот је пун лажних облика. Они немају вредност реалитета. Неостварљиви су. Односно, не одражавају се као стварност, него као опсена. Не као лице, него као маске. Не као бројеви, него као нула. Њихово деловање налази се само на једном месту и само на једној тачки: у животној машти. Нигде другде. Ту шире таму, заблуде, бркање, несвест, колебање, неверност, кукавичлук, завист, плаховитост, и спречавају остваривање. Инфернална тинктура је визија која је на средини – између идеалног и реалног бивства – и која никада не може ни да се уздигне у идеално, нити да ступи у реално, зато остаје опсена, маска, лажна слика, *ψευδος*, тама, негативна и према горе и према доле; због тога није ни визија, ни слика, него лажни облик. Говор се одмах може препознати по основном звуку (по ферменту, по броју), да ли је у њему однос говорника према речи позитиван (личан), или негативан (безличан). Знак распознавања јесте: позитиван је (личан) ако реч признајем обавезном у односу на себе (поистовећење), негативан је онда ако себе изузmem из речи и само је сматрам важећом за другога, не за себе. У овом случају губим свој став, не уmem да говорим, започиње разметање, блефирање, сумњичење, денунцирање, а како бих то прикрио, убацујем афекте, како би то порекао, лажем, и како бих то оправдао, служим се насилљем. – И готов је инферно.

Диференцирање лажних облика (*διακρίσις πνευμάτων*) сасвим је у тесној вези с демонологијом, будући да је сваки лажни облик демонско скровиште. Место за неговање лажних облика јесте *турба*, односно опсена (*авидја*). Нема никаквог разлога да их се човек плаши. Начин обрачу-

на: укидање свих граница и афирмација слободе дуж целе линије. Не-слободно биће се не осећа добро у слободи, и повлачи се тамо где опет може да служи. Тамо му је и место. У доњем свету где у тами треба да извршава наређење, и да се јада. Овамо спада веома велик број талената.

95. Не само човек

Постоји једна важна ствар, као што каже Бадер: нека човек не престане да за сопствену магијску визију живи као истрајно огледало, да визију схвата како би се још неиспољена мудрост (Софија) могла развити из дубине душе. Само ако ова визија трајно живи и активна је у животној машти, човек може прибавити искуство о операцији како реч сама себе остварује (реализује) у човеку. Природа мудрости (Софија) увек је магијска (неиспољена).

Ову магију реч раствара на тај начин што је активира. То се назива реализација. И зато кажемо да је реч творачка моћ, јер неиспољено чини активним.

Примордијална визија човека о самом себи (нормалан човек) много је виша од јединог ја. Пошли смо од присуства потпуне егзистенције, и укинули смо све границе. Реализација не може остати дело јединке, али ако ипак остане, лоше је. Али не може остати ни људско дело. Реализација треба да се прошири на целу природу. Бадер каже да је човек својим сагрешењем покварио целу природу и повукао је са собом у грех, у лудило и у болест. Реализација се не може испунити у оваквој поквареној природи. Све треба поново уздигнути. То је оно што се назива култура. Наравно, оно што смо до сада видели као културу није било много више од ширења кварности. Истинска култура треба да започне егзорцизмом (истеривањем демона). Уместо прождирања живота треба вратити бригу о животу. Још само да додам: слобода и спасеник (*ἐλευθερος*) су истоветне речи. Односно: и природа располаже вољом за спасе-

њем, али је оно у руци човека.

(Белешка: Апостол Павле (Римљанима, 8:19-21): и природа са жудњом очекује појаву синова Божијих. Јер природа није по својој вољи бачена у пролазност, него по вољи Творца који пружа наду да ће се и сама ослободити из ропства труљења, и суделоваће у слободи дичног сина Божијег.)

96. Важно је

Знамо да се реализација збива путем ферментације. Фермент је боја, али не боја која је споља премазана по нечем, него боја која обележава тинктуру нечега. Према томе, боја је број, односно глас, коначно смисао (логос, реч). Када се већ збио егзорцизам, односно када је човек трговце (демоне) прогнао из храма (животна машта), својства више нису демонска скровишта, него ферменти егзистенције (бројеви). А реализација се збива, каже Бадер, према поретку бројева.

Од објављења ми заузимамо друкчије становиште према својствима, него што их је заузимала баштина древног човечанства. Некада су својства примана у хијерархији, односно по вредносном поретку закона. Оно што је некада било хијерархија, нама је то данас слобода. Зато се негда живело у систему касти, а ми живимо са захтевима и претензијама једнакости. Негда се живело по старешинству, ми хоћемо да живимо у братству. Негда су се својства сређивала степенасто, а ми својства организујемо према њиховој вредности.

Неумесна примена слободе на својства ствара анархију. Ми данас живимо у таквој анархији. Зашто? Зато што не примењујемо слободу, него лажни облик слободе. Због тога смо у друштвеној кризи. Безглавност својстава унутар човека, евентуално безмерна моћ јединог својства (дара), одговара безглављу људи у заједници, евентуално безмерној моћи појединих људи (тиранија). Јер оно што је споља, исто је као и оно што је изнутра. Истинска заједница се остварује у знаку сло-

боде, онако како се у човеку и поредак својстава остварује у знаку слободе. Дугујемо захвалност мислиоцима какав је Ниче који је коначно распршио добре и лоше празноверице о својствима и изразио природу својстава изван добра и зла. Слобода значи да богаћење и многоструки расплети воде у јединство. Потпуно јединство заједнице почива на све индивидуалнијим (личнијим) људима. Што је човек више нијансиран и више разнолик и разноврснији (диференциранији) у својим својствима, он је све потпунији и све здравији (интегралнији).

Број реализације јесте Један. Свака реализација иде према Један, и то према поретку бројева. Али да би нешто (неко) могло постати Један, његово биће мора да развије све откривене и скривене могућности, односно мора овладати свим својим могућностима. *Distinguer pour unir*, како пише Сен-Мартен. Коначно, свако својство треба да постане таленат, и сваки таленат генијалан. Ако таленат (својство) није скровиште демона, него ће постати дом генија, јединство се реализује у расплету разноликости.

97. монументално ослобођење

Целокупности својстава, односно без изузетка свих својстава унутар човека и свакој индивидуи у заједници. Сваком бићу у природи и свакој сили и сваком смислу и моћи у свету духа. Јер је то целина. Целина је истина. *Das Wahre ist das Ganze*.

98. целокупности својстава,

Ослобађање је монументални акт. Монументалност је у томе што свет (свемир) није окамењено дело (није као закон који делује у њему – и није нужност, није машина, није ананке), него је управо у највећој мери гибак, и свет се у правцу улагања напора увек проширује толико колико је и какве вредности силе (својстава) уложио. Свет сужавају демони, а проширују генији. Овај свет

овде много је већи но што ми верујемо и мислимо да видимо. Када бисмо умели да уложимо своја својства, тек тада бисмо видели какве бисмо границе умели да провалимо. Али нужда (принуда) само попушта слободи. То већ знамо. Ако се човек заустави на нужди (закон, предестинација, фатум), одриче се монументалног ослобађања својих својстава, он не чини ништа друго до што себе осуђује на губитак слободе. У том тренутку је ухваћен, јер у његовој животной машти почиње да се имагинира моћ нужде. Овај моменат се увек може препознати, и то непогрешиво, по томе што се човек у нужди (суженој егзистенцији) почиње бојати. То је већ присуство демонске моћи. Јер се демон често одређује тако што означава стање грозе од слободе. Али у оном тренутку када човек провали нужду, он ослобађа себе и егзистенција му се проширује. Увек се проширује у правцу слободне делатности и гипко попушта. То је монументалност слободе (ослобађања) и овај моменат се никада не јавља без веома интензивног заноса. Природно очитовање сваког ослобођења јесте клицање. Монументална делатност мора да се прошири на човека (на сва својства), на заједницу (на све јединке), на природу (на бића, силе, моћи, разум).

99. јер је претходница и последица

Човек приспе тамо одакле је пошао, односно не може поћи од другог до ли од циља који жели да досегне. Претходница и последица се међусобно покривају. Пошли смо од тога да је егзистенција у сваком човеку стална и потпуно дозрела. Целина је актуелна у свакоме и увек. Кад не би било тако, уопште не би ни било говора о реализацији (остваривању). Живот је успешан онда ако сам изградио и реализовао свој план спасења.

100. слобода.

Остварење (остваривање) јесте лично дело, али ово лично дело изграђује заједницу и заједница природу и свет. Унутар тога свака је граница иморална (лудило, болест). Таква је иморална граница цепати људе на расе и народе и нације и религије и класе. Једини морал јесте слобода. Једина заједница јесте човечанство (Црква). За Цркву знамо да се не може одвојити од државе Божије.

Слободан човек гради Цркву својом слободом и слободно. Али Цркву треба да гради свако у строгости историје по налогу принуде и нужде, ма и негативно, било колико да неће. Данас је ситуација таква да су претежне ове негативне градитељске силе. – Моје царство граде моји непријатељи, против мене, зато ће оно бити добро изграђено.

Сентандреја, 19. октобар 1950.

ПОВРАТАК У НАШЕ ДОБА

Познавање података из Хамвашевог живота исувише мало користи за разумевање његовог дела. Нити се тако може видети пут, нити развој, нити смисао дела. Кад се чита Хамвашево дело, изгледа као да је аутору од самог почетка све било дато, све било јасно, само је било неопходно време – не кристализације, као код других –, физичко време да све то и напише. И поред свих животних недаћа, он је ипак исписао своје дело.

Па ипак, као да познавалац Хамвашевог дела (можда, можда и биографије) може да примети вододелницу: до краја другог светског рата Хамваш је заглаван у прошлост човечанства, од 1945. године он је с искуством прошлости заглаван у своје доба и човечанство. Једноставно речено: добио је присиљан предах, отпуштен је с посла (није више библиотекар), на нов начин организује свој живот у Сентандреји (земљорадник је). Тада је почео да пише дела о којима је мислио и раније, али, ипак, управо сада ће их написати. Опет у најнеповољније време: без могућности објављивања, без одјека; без неопходних средстава за живот. Тада је написао и две књиге које су необичне по “практичности”, личе на приручнике за...?

Цео претходни Хамвашев стваралачки период био је усмерен уназад, од Европе ка Блиском и Далеком Истоку, од филозофије ка светим књигама. Али Хамваш је и сам видео како савремени Европејац тешко, понекад баш никако, да разуме древне цивилизације и оно што је преостало иза њих. И Хамваш је на примеру *Табуле смарагдине* показао колика је имажинација неопходна данас да би се разумела древна цивилизација. Тринаест сачуваних реченица Хермеса Трисмегистоса готово и да не разумемо, нарочито не исправно и дубински, без неопходних тумачења. А Хамваш онда, на основу ових парчића, уз помоћ имажинације и знања, васпоставља систем древног начина мишљења. Древне високе цивили-

лизације оставиле су дубок траг, само ако нисмо слепи да га ишчитамо, или ако има неко, као Хамваш, да нам помогне у читању. Тек онда откривамо своје слепило и евидентну заблуду да ми данас, наизглед надмоћно, више знамо о суштинским стварима света.

Могли бисмо да се позовемо на пример геоцентричног, старијег, и хелиоцентричног, новијег, схватања света који је открила европска наука. А истина је сасвим другачија: свет је најпре нешто заборавио и онда, накнадно, опет открио то исто што се одавно знало. Наиме, древни народи су знали да је извор живота и центар света Сунце, то схватање дубоко је уграђено у све древне културе; само што се није називало хелиоцентричним, јер древне науке није интересовало “научно” објашњење механике кретања, већ сама суштина. И тако редом: најновија открића модерне науке потврђују древна знања старог света. Само из непознавања и неразумевања древних знања проистичу многе заблуде о древним цивилизацијама и о човечанству.

А истовремено док је писао дело *Табула смарагина*, такође паралелно, у Сентандреји, земљорадник Бела Хамваш пише и дело *Magia sutra*, дело које више не објашњава прошлост човечанства, већ пружа могућност да се, после прочештаване прошлости, сазна, па чак и објасни, загонетни феномен човек. После свега, Хамваш убедљиво излаже план спасења који, укратко и шематски приказан, изгледа овако: човек се не може спасити колективно, већ само индивидуално; он има животни план, ствара своју имагинацију, у коју маштом, слободно, поставља слику (визију) и онда је следи. Слика (визија) није апстрактна, нити од појединца захтева неки изузетан таленат.

Приручник *Magia sutra* тако разјашњава индивидуални феномен звани човек, али и савремено човечанство као целину. Истовремено и зло и добро у њима. Ако и претпоставимо, рецимо, да не разумемо (због свог слепила) досезање крајњег исхода – спасења, развијања свих својстава и

освајања слободе, драгоцену идеју Беле Хамваша можемо чак проверавати и на практичан начин, јер то ова његова књига дозвољава.

Ако се присетимо већег броја примера појединих људи који су остваривали своје изузетне идеје, и наше немогућности да прихватљивије и трезвеније објаснимо њихове подухвате, одмах ћемо схватити значај имагинације, маште, визије које уводи Хамваш. Како објаснити изузетне ствараоце, људе који се обично називају генијима? Николу Теслу, на пример. Дечак креће из села Смиљана и докле стиже и шта све зна и може. Необјашњиво. Још кад неко одрасте у велеграду као да нам је јасно зашто је постао, рецимо, велики атомски физичар; а шта ћемо ако долази из неке планинске забити? Хамвашеве идеје као да не остављају сумњу, све могу да покрију и објасне.

Требало би и самог себе упитати, као и низ других људи око себе који се предано баве једним послом, како су, када, поставили одређену визију у своју имагинацију, свесно, несвесно? Одговори би могли бити веома занимљиви, вероватно бисмо, идући стопама Беле Хамваша, добили разјашњења загонетке једног сегмента, сасвим извесно: практичну потврду Хамвашевих идеја о овом феномену.

Ево два примера везана за нашу књижевност:

Миша Димитријевић је забележио да је песник Сима Милутиновић Сарајлија одсео у кући Змајевог оца у Новом Саду када је будућем Змају могло бити 6-7 година: “Кад је Сима хтео даље поћи, опрости се са домаћином и са свима у кући, али малог Јоце нема; потражише га и нађоше га у једној соби где спава; хтедоше га пробудити, али Сима не даде, него се саже и пољуби дете, па му онда спусти своју снажну руку на главу, погледа горе и рече: ‘Дабогда био песник!’” Ова анегдота мора да се много пута препричавала у породици; слика, визија, имагинација.

Песник Мирослав Антић је причао да је свом учитељу у основној школи однео преписану песму

Десанке Максимовић као своју; учитељ му ништа није рекао, него му је на крају школске године поклатио збирку песама Десанке Максимовић у којој је била објављена и преписана песма. Потрес, стид: слика, визија, имагинација.¹

Овим примерима се не објашњавају идеје Беле Хамваша, оне су много дубље и свеобухватније, односе се на спасење. Али и ови примери могу да покажу колико су плодотворне идеје Б. Хамваша; ако не можемо увек да их досегнемо и разумемо, морамо му веровати, треба се потрудити и следи-ти га, нарочито од тренутка када, као у делу *Magia sutra*, разјашњава нас себи самима, што истовремено значи и човечанство, укупан свет на дубински нов начин и – убедљиво.

У делу *Magia sutra*, магија је чињење, сутра је нит, дакле нит животног чињења, тј. живот сам, каже Каталин Кемењ.

Живот је, мање-више, увек корумпиран, вели Хамваш, и најважнији задатак човека јесте да поново успостави свој живот као јединствено бивство, онај живот пре пада и пре корумпираности. Човек не сме дозволити да згасне у њему богом дани пламичак којим он увек располаже, било да пламиња или само чкиљи, јер се човек по постојању пламичка и разликује од других бића: он је микротеос.

Београд, 2. април 1995.

Сава Бабић